

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΙ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

**ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΤΟΜΕΑΣ ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΟΡΟΥ**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΜΕΛΕΤΗ ΣΤΟ ΧΟΡΕΥΤΙΚΟ ΕΘΙΜΟ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΤΟ ΠΑΛΙΟΧΩΡΙ ΑΤΤΙΚΗΣ**

**Δημήτριος Πόγκας
(ΑΜ 9980201300111)**

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια: Μαρία Κουτσούμπα

ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 2020

© Copyright
Δημήτριος Πόγκας
Σχολή Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού
Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών
Εθνικής Αντιστάσεως 41, 172 37, Δάφνη, Αθήνα

ΜΕΛΕΤΗ ΣΤΟ ΧΟΡΕΥΤΙΚΟ ΕΘΙΜΟ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΤΟ ΠΑΛΙΟΧΩΡΙ ΑΤΤΙΚΗΣ

Περίληψη

Σκοπός της εργασίας είναι η μελέτη του εθίμου του Αγίου Γεωργίου «Λούλε Σιγκεριανιώτε», όπως συνηθίζεται να λέγεται, στο Παλιοχώρι Αττικής, που βρίσκεται λίγα λεπτά έξω από τα Βίλλια, και γιορτάζεται στις 23 του Απρίλη. Βέβαια αν το Πάσχα πέσει μετά τις 23, ο Άη Γιώργης θα γιορταστεί Δευτέρα του Πάσχα, εφόσον είναι αρτύσιμη γιορτή και συνοδεύονταν από τυριά και σφαχτά. Ειδικότερα, η εργασία στοχεύει να ανακαλύψει τι άλλαξε στο έθιμο από το 1935(μεγαλύτερος σε ηλικία πληροφορητής) μέχρι και σήμερα. Το θρησκευτικό αυτό πανηγύρι, τελείει μετά τη λειτουργία για τον Άγιο, στο ομώνυμο εκκλησάκι, στη περιοχή Παλιοχώρι, όπου ξεκινά ο χορός στο προαύλιο της εκκλησίας. Τον χορό τον σέρνουν γυναίκες. Στη συνέχεια η γιορτή συνεχίζεται στη κεντρική πλατεία της εκκλησίας στα Βίλλια. Στο νέο χωριό, σύμφωνα με πολλούς, αφού σύμφωνα με την παράδοση τα Βίλλια φτιάχτηκαν μετά την καταστροφή του Παλιοχωρίου. Ο χορός είναι ένας και μοιάζει πολύ με την τράτα των Μεγάρων. Η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε βάσει των αρχών της επιτόπιας εθνογραφικής μεθόδου υπό τους όρους της «συμμετοχικής παρατήρησης», καθώς και από δευτερογενείς πηγές. Για την καταγραφή της χορευτικής μορφής χρησιμοποιήθηκε το σημειογραφικό σύστημα του Laban(Labanotation), για την ανάλυση τους η δομικό-μορφολογική μέθοδος, ενώ για την ερμηνεία των δεδομένων υιοθετήθηκε το μοντέλο της πρώτης και δεύτερης ύπαρξης του χορού. Οι όποιες διαφορές στο έθιμο, οφείλονται στην είσοδο και άλλων χορών και τραγουδιών, στην αποκλειστική συμμετοχή γυναικών στο χορό, στην ανάμειξη του εκπολιτιστικού συλλόγου σε αυτό αλλά και στο μετασχηματισμό της λειτουργίας του με το πέρασ των χρόνων.

Λέξεις κλειδιά: χορός, εθνοχορολογική προσέγγιση, έθιμο Άη Γιώργη, Παλιοχώρι, Βίλλια

COMPARATIVE STUDY AT THE STATE OF AGIOS GEORGIOS IN PALIOCHORI ATTICA

Dimitris Pogkas

School of Physical Education and Sport Science

Natioanl and Kapodistrian University of Athens

Abstract

The aim of the work is to examine the custom of St. George "Lule Sigkerianioti", as it is customary to say, in Paliohori, Attica, located a few minutes outside of Villias. In particular, the work aims to discover what has changed in custom since 1935 (an older informant) to this day. This religious feast, after the operation for Saint, in the homonymous chapel, in the area of Paliohori, where the dance starts in the courtyard of the church. Women are dragged by dancing. Then the celebration continues on the central square of the church in Villia. In the new village, according to many, since according to the tradition Villias were made after the destruction of Paliohori. The dance is one and it is very similar to the Megaron trawl. The collection of data was based on ethnographic methods on the basis of "participatory observation" and secondary sources. Labanotation was used for the recording of the dancing form, for the analysis of the structural-morphological method, while for the interpretation of the data the model of the first and second existence of the dance was adopted. Any differences in the custom are due to the entry of other dances and songs, the exclusive participation of women in dance, the involvement of the cultural association in it, and the transformation of its function towards the end of the years.

Keywords: dance, ethno-psychological approach, custom Ai Giorgi, Paliohori, Villia

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Για την διεκπεραίωση της παρούσας εργασίας θέλω να ευχαριστήσω την Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Μαρία Ι. Κουτσούμπα για την πολύτιμη συμβολή και καθοδήγησή της. Επίσης, ένα μεγάλο ευχαριστώ στους καθηγητές του ελληνικού παραδοσιακού χορού της ΣΕΦΑΑ ΕΚΠΑ για όλα όσα μου πρόσφεραν και δίδαξαν. Τέλος, το μεγαλύτερο ευχαριστώ θα ήθελα να το δώσω στους Βιλλιώτες που συνέβαλαν στην ολοκλήρωση αυτής της εργασίας.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Περίληψη.....	i
Πίνακας Περιεχομένων.....	iv
Κατάλογος Εικόνων.....	vi
Κατάλογος Πινάκων.....	vii
Κατάλογος Σχημάτων.....	vii
I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	σελ.1
1.1. Ορισμός και διατύπωση του προβλήματος	σελ.1
1.2. Σκοπός της εργασίας και ερευνητικά ερωτήματα.....	σελ.2
1.3. Σημασία της έρευνας.....	σελ.3
1.4. Οριοθετήσεις και περιορισμοί της έρευνας.....	σελ.3
1.5. Διευκρίνιση όρων.....	σελ.4
II. ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ.....	σελ.8
2.1. ‘Πρώτη’ και ‘δεύτερη’ ύπαρξη ελληνικού παραδοσιακού χορού.....	σελ.8
2.2. Ο ελληνικός παραδοσιακός χορός και οι χοροί των Βιλλίων.....	σελ.9
2.3. Ανασκόπηση έρευνας για τα Βίλλια και το «Λούλε Σιγκεριανιώτε»...σελ.	11
2.4 Σύνοψη.....	σελ.12
III. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ.....	σελ.14
3.1. Μεθοδολογία της ερευνητικής διαδικασίας.....	σελ.14
3.2. Η συλλογή των εθνογραφικών δεδομένων.....	σελ.15
3.3. Η διαδικασία της επιτόπιας έρευνας	σελ.17

IV. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ - ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΚΑΙ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ.....σελ.19	
4.1. Θέση κωμοπόλεως-Όρια περιοχής δήμου Βιλλίων	σελ.19
4.2. Οι πρώτοι κάτοικοι των Βιλλίων και οι Αρβανίτες.....	σελ.20
4.3. Ονομασία Βιλλίων.....	σελ.24
4.4. Το Παλαιοχώρι (Παλιοχώρι) και η ιστορία του.....	σελ.25
4.5. Η πρώτη ύπαρξη του εθίμου.....	σελ.28
4.6. Η δεύτερη ύπαρξη του εθίμου.....	σελ.30
4.7. Η ίδρυση των πολιτιστικών συλλόγων και η ενασχόληση τους με το έθιμο του Αγίου Γεωργίου.....	σελ.34
V.ΣΥΖΗΤΗΣΗ	σελ.44
VI.ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ.....σελ.51	
VII. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	σελ.54
VIII. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	σελ.56
8.1. Κατάλογος πληροφορητών	σελ.56
8.2. Τραγούδι του Άη Γιώργη.....	σελ.56
8.3. Φωτογραφικό υλικό.....	σελ.58

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

- Εικόνα 1.** Περιοχή του Αρβάνου.....σελ.23
- Εικόνα 2.** Πρόσοψη των Βιλλίων.....σελ.24
- Εικόνα 3.** Χαλάσματα των σπιτιών του Παλιοχωρίου, που καταστράφηκαν από τους πειρατές.....σελ.27
- Εικόνα 4.** Το εκκλησάκι του Άη Γιώργη στο Παλιοχώρι Βιλλίων.....σελ.27
- Εικόνα 5.** Η καταπράσινη αυλή της εκκλησίας που πραγματοποιούταν ο χορός και η «τσιμεντένια» αυλή που πραγματοποιείται σήμερα.....σελ.58
- Εικόνα 6.** Το Παλιοχώρι ή Παλιοκατούντι, στην αρβανίτικη διάλεκτο.....σελ.59
- Εικόνα 7.** Χορός του Άη Γιώργη στο Παλιοχώρι, 23 Απριλίου 2017.....σελ.59
- Εικόνα 8.** Χορός του Άη Γιώργη στη κεντρική πλατεία Βιλλίων, 23 Απριλίου 2017.....σελ.60
- Εικόνα 9.** Χορός στην εορτή του Αγίου Γεωργίου στο Παλιοχώρι. Χαρακτηριστική είναι και η συμμετοχή των ανδρών (δεκαετία 1970).....σελ.60
- Εικόνα 10.** Φωτογραφία του 1944. «Οδηγός» στο έθιμο του Αγίου Γεωργίου ο παπα-Σωτήρης, έξω από το εκκλησάκι του αγίου, στο Παλιοχώρι.....σελ.61
- Εικόνα 11.** Χορός του Αγίου Γεωργίου στη κεντρική πλατεία Βιλλίων, με συμμετοχή και ανδρών (φωτογραφία του 1978).....σελ.61
- Εικόνα 12.** Χορός του Αγίου Γεωργίου στη κεντρική πλατεία Βιλλίων από την νεολαία του συλλόγου, με συμμετοχή και αγοριών (φωτογραφία του 1985).....σελ.62
- Εικόνα 13.** Η Υπηρεσία Ενημερώσεως Ενόπλων Δυνάμεων (Υ.ΕΝ.Ε.Δ.) δεν προτίμησε να δημοσιεύσει τη φωτογραφία από το έθιμο του Αγίου Γεωργίου (η παραπάνω φωτογραφία δημοσιεύτηκε στα «Βιλλιώτικα Νέα», σε τεύχος του 1980).....σελ.62

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 2.1. Κύρια χαρακτηριστικά ‘ πρώτης’ και ‘ δεύτερης’ ύπαρξης του χορούσελ.9
Πίνακας 4.1. Μορφότυπος του χορού στο πλαίσιο της γιορτής του Αγίου Γεωργίου, στο Παλιοχώρι («πρώτη» ύπαρξη).....σελ.37
Πίνακας 4.2. Μορφότυπος του χορού στο πλαίσιο της γιορτής του Αγίου Γεωργίου, στη κεντρική πλατεία των Βιλλίων («πρώτη» ύπαρξη)..... σελ.38
Πίνακας 4.3. Μορφότυπος του χορού στο πλαίσιο της γιορτής του Αγίου Γεωργίου σήμερα στο Παλιοχώρι («δεύτερη» ύπαρξη).....σελ.38
Πίνακας 4.4. Μορφότυπος του χορού στο πλαίσιο της γιορτής του Αγίου Γεωργίου σήμερα στη κεντρική πλατεία Βιλλίων («δεύτερη» ύπαρξη).....σελ.39
Πίνακας 4.5. Ομοιότητες και διαφορές στο έθιμο του Αγίου Γεωργίου μεταξύ ‘ πρώτης’ και ‘ δεύτερης’ ύπαρξης στο ομώνυμο εκκλησιάκι στο Παλιοχώρι.σελ.39
Πίνακας 4.6. Ομοιότητες και διαφορές στο έθιμο του Αγίου Γεωργίου μεταξύ ‘ πρώτης’ και ‘ δεύτερης’ ύπαρξης στην πλατεία του χωριού..... σελ.41
Πίνακας 8.1. Πληροφορητές από τα Βίλλια Αττικής.....σελ.56

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

Σχήμα 4.1. Σημειογραφική καταγραφή του χορού «Λούλε Σιγκεριανιώτε», στη γιορτή του Αγίου Γεωργίου («πρώτη» ύπαρξη) σελ.37
Σχήμα 4.2. Σημειογραφική καταγραφή του χορού «Λούλε Σιγκεριανιώτε», στη γιορτή του Αγίου Γεωργίου, στο παλιοχώρι Βιλλίων Αττικής («δεύτερη» ύπαρξη) σελ.38
Σχήμα 4.3. Σημειογραφική καταγραφή του χορού «Λούλε Σιγκεριανιώτε», στη κεντρική πλατεία Βιλλίων («δεύτερη» ύπαρξη) σελ.39

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1 Ορισμός και διατύπωση του προβλήματος

Με αφορμή την καταγωγή μου και την γενέτειρα των δύο γονιών μου, τα Βίλλια Αττικής, θέλησα η πτυχιακή μου να έχει κάτι από τον τόπο μου, κάτι που να φανερώνει την πλούσια μουσικορευτική παράδοση του πανέμορφου αυτού χωριού. Αν και η μόνιμη κατοικία μου δεν ήταν στα Βίλλια, παρόλα αυτά, πήγαινα πολύ συχνά. Σε όλες τις διακοπές, ως μαθητής αλλά και μετέπειτα ως φοιτητής καθώς και πολλά σαββατοκύριακα, ήταν ο τελειότερος προορισμός. Και πως να μην είναι άλλωστε, όταν εκεί θα μπορούσα να έρθω σε επαφή με τους παππούδες μου και τις γιαγιάδες μου, τους συγγενείς μου, το αίμα μου.

Σημαντικό ρόλο στην απόφαση του θέματος της πτυχιακής μου διαδραμάτισε η παρακολούθηση της Ειδίκευσης «Ελληνικός Παραδοσιακός Χορός», στη Σχολή Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού (ΣΕΦΑΑ) του Πανεπιστημίου Αθηνών κατά το ακαδημαϊκό έτος 2016-2017. Θυμάμαι χαρακτηριστικά, τη μέρα που το μάθημα ήταν αφιερωμένο στους αρβανίτικους χορούς. Μέσα στο πλήθος χορών και μελωδιών από Μέγαρο, Ασπρόπυργο, Σαλαμίνα, περίμενα ο «αφελής» να ακούσω και να χορέψω αυτό για το οποίο γράφω αυτή την πτυχιακή, το «Λούλε Σιγκεριανιότε» ή «Λιούλε» (παλαιότερος αρβανίτικος όρος), που σημαίνει «Λουλούδι του Άη Γιώργη». Πρόκειται για εμένα για το ομορφότερο αρβανίτικο τραγούδι, το οποίο λέγεται μόνο με το στόμα, χωρίς τη συνοδεία μουσικών οργάνων. Χαίρεσαι να το ακούς ακόμη και αν δεν ξέρεις αρβανίτικα. Αργότερα που έμαθα τη μετάφραση του, αγάπησα και το νόημά του. Δεν σκέφτηκα όμως ότι είναι τοπικός χορός και γνωστός μόνο στα περίχωρα των Βιλλίων.

Τότε λοιπόν μου ήρθε η ιδέα, το αντικείμενο της πτυχιακής μου να είναι ο χορός «Λούλε Σιγκεριανιότε» και το έθιμο που το περικλείει. Πρωταρχικός σκοπός είναι η γνωστοποίησή του και, ως εκ τούτου, η διδασκαλία του στις αίθουσες της διδασκαλίας του ελληνικού παραδοσιακού χορού και ειδικότερα στο

πλαίσιο της Ειδίκευσης της ΣΕΦΑΑ. Είναι κρίμα λοιπόν, να μην γίνετε έστω λόγος ή απλώς ένα άκουσμά στους φοιτητές που θα διδαχθούν την αρβανίτικη παράδοση.

Πέραν όμως αυτών που αποτέλεσαν την κύρια αιτία ενασχόλησής μου με το συγκεκριμένο θέμα, αργότερα, από την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας που πραγματοποιήθηκε για το συγκεκριμένο έθιμο, διαπιστώθηκαν αντιφάσεις ή και ανακρίβειες σε σύγκριση με το προσωπικό βίωμα. Το γεγονός αυτό αποτέλεσε επιπλέον λόγο επιλογής του θέματος καθώς αναδύθηκαν ποικίλα ερωτήματα. Τα ερωτήματα αυτά επικεντρώνονταν κυρίως στις διαφορές του «τότε» με το «τώρα» όσον αφορά τον χορό «Λούλε Σιγκεριανιότε», που σημαίνει «Λουλούδι του Αγίου Γεωργίου» στα νέα ελληνικά και που πραγματοποιείται ανήμερα της γιορτής του αγίου.

1.2. Σκοπός της εργασίας και ερευνητικά ερωτήματα

Σκοπός της έρευνας είναι η μελέτη του μετασχηματισμού της μορφής και λειτουργίας του αρβανίτικου χορού Λούλε Σιγκεριανιότε» ή «Λιούλε» στο πλαίσιο του εορτασμού του Αγίου Γεωργίου στο Παλιοχώρι Βιλλίων Αττικής κατά το χρονικό διάστημα 1940-2018.

Με βάση τον σκοπό της εργασίας διαμορφώνονται τα ακόλουθα ερευνητικά ερωτήματα:

- α) Υπάρχουν διαφορές στη μορφή του χορού από τη δεκαετία του 1940 μέχρι σήμερα;
- β) Υπάρχουν διαφορές ως προς τη λειτουργία του χορού από τη δεκαετία του 1940 μέχρι σήμερα;
- γ) Εάν υπάρχουν διαφορές, σε τι αυτές οφείλονται;

1.3. Σημασία της έρευνας

Η παρούσα μελέτη ασχολείται με το έθιμο του Αγίου Γεωργίου στο Παλιοχώρι Αττικής ή αλλιώς με το «Λούλε Σιγκεριανιότε» όπως ονομάζεται το τραγούδι και ο χορός αυτής της γιορτής. Η σημαντικότητα της συγκεκριμένης έρευνας παρουσιάζεται συνοπτικά στα εξής επίπεδα:

α) Στη χρησιμοποίηση του χορού ως αναλυτικό εργαλείο στο έθιμο με σκοπό τη μελέτη του ευρύτερου πλαισίου του. Και αυτό διότι απουσιάζουν μελέτες που να έχουν τον χορό στο προσκήνιο, αφού όλες οι προηγούμενες αναφορές ήταν μόνο λαογραφικές, περιγράφοντας τον χορό ως ένα παγιωμένο γεγονός.

β) Στην εκτενέστερη αναφορά στις διαφορές αυτού του εθίμου από το τότε στο σήμερα και στη δικαιολόγηση της μετάπλασης του, μέσα από τις δεκαετίες, φτάνοντας στο σήμερα. Οι λόγοι δηλαδή που στο έθιμο έχουν υπάρξει ριζικές αλλαγές.

γ) Στην ανάμειξη του εκπολιτιστικού συλλόγου στο συγκεκριμένο έθιμο, κάτι με το οποίο κανείς δεν έχει ασχοληθεί μέχρι τώρα.

δ) Στη σύνδεση του εθίμου με την ιστορία των αρβανιτών.

1.4. Οριοθετήσεις και περιορισμοί της έρευνας

Γίνετε σαφές ότι κάθε επιστημονική προσέγγιση ενός συγκεκριμένου ζητήματος συνιστά αναγκαία την ύπαρξη περιορισμού του πεδίου έρευνας και οριοθέτηση των στόχων που επιδιώκονται.

Ειδικότερα η έρευνα πραγματοποιήθηκε στο Παλιοχώρι και στα Βίλλια Αττικής, τον Απρίλιο και τον Οκτώβριο του 2017. Συγκεκριμένα, στις 23 Απριλίου, έγινε βιντεοσκόπηση του εθίμου στο Παλιοχώρι και στη συνέχεια στη κεντρική πλατεία της εκκλησίας στα Βίλλια όπου εκεί τελειώνει. Τον Οκτώβριο πραγματοποιήθηκαν συνεντεύξεις με κατοίκους του χωριού, στις οικείες τους. Επίσης, πληροφορίες συλλέχτηκαν και από βιβλία τα οποία έχουν γραφτεί από

ανθρώπους με ιδιαίτερο ενδιαφέρον προς την αρβανίτικη παράδοση, και άλλους με καταγωγή μάλιστα από τα Βίλλια.

Η έρευνα περιορίζεται στο συγκεκριμένο έθιμο και μόνο σε αυτό, και όχι στη πληθώρα χορευτικών εκδηλώσεων που παρουσιάζει ο τόπος. Ακόμη ο περιορισμένος αριθμός των εν ζωή και μνημονικής διαύγειας ατόμων, από τους οποίους πάρθηκαν οι πληροφορίες, αποτελεί παράγοντα περιορισμού. Η προφορική ιστορία και η μνήμη των πληροφορητών του χωριού έχει ως αρχή περίπου τη δεκαετία του 1940. Αν και άλλες αναφορές, τοποθετούνται στο συγκεκριμένο έθιμο περίπου στις αρχές του 20ου αιώνα.

1.5. Διευκρίνιση των όρων

Χορός (dance): Ο χορός συνοπτικά μπορεί να οριστεί ως μια πράξη περιέχει νόημα, συμβολισμούς, αισθητική, κοινωνική σημασία και εκδηλώνεται μέσα από μια κινητική και συμβολική δραστηριότητα του σώματος (Δημόπουλος, 2011; Σαρακατσιάνου, 2011; Φιλιππίδου, 2011). Αποτελεί μια μορφή ανθρώπινης συμπεριφοράς που εκφράζεται με διαφορετικούς τρόπους ανά περίπτωση, όπως συνδυασμός χώρο-χρονικών σχημάτων και αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της συνολικής δομής ενός πολιτισμικού επικοινωνιακού συστήματος (Δανιά, κ.ά., 2009; Δημόπουλος, 2011; Σαρακατσιάνου, 2011; Τυροβολά 2001, 2010; Φιλιππίδου, 2011). Ο χορός αντιμετωπίζεται ως εκφραστικό μέσο εκδήλωσης κοινωνικών και πολιτισμικών χαρακτηριστικών των ανθρώπινων κοινωνιών, συμμετέχει ενεργά στη διαμόρφωση των όρων της ατομικής, ομαδικής και εθνικής ταυτότητας και συμβάλλει στην καλλιέργεια και διατήρηση ευρύτερων κοινωνικών και διαπροσωπικών σχέσεων (Δανιά, 2009, Δημόπουλος, 2011, Φιλιππίδου, 2011). Ως πολιτισμική έκφραση ο χορός είναι συνδεδεμένος με την τελετουργία, ενέχει νοήματα και συμβολισμούς που αποκαλύπτονται από τις κοινωνικές και χορευτικές πρακτικές (Δημόπουλος, κ.ά., 2009; Dimopoulos, et al., 2009; Φούντζουλας, κ.ά., 2013b). Ο χορός ωστόσο είναι πρωτίστως μορφή, δηλαδή παραγόμενη εικόνα, αισθητό αποτέλεσμα που παράγεται από τους κανόνες δόμησης των μορφο-συντακτικών του στοιχείων και ιδιοτήτων. Ο

συνδυασμός αυτών των μορφο-συντακτικών στοιχείων μπορεί να προσδιορίσει τις διαφορές του χορού από τις άλλες μορφές ή συστήματα κίνησης που συναντώνται στις ποικίλες άλλες, καθημερινές ή όχι, ανθρώπινες κινητικές δραστηριότητες (Δανιά, Α., Κουτσούμπα, Μ., Χατζηχαριστός, Δ. & Τυροβολά, Β., 2009; Δημόπουλος, 2011; Τυροβολά, 2001; Φιλιππίδου, 2011). Στην παρούσα εργασία ο χορός χρησιμοποιείται ως σκοπός, δηλαδή ως ερμηνευτικό εργαλείο (Τυροβολά, 2001) για την μελέτη του ζητήματος της πολιτικής και πώς αυτή χρησιμοποίησε τον χορό ως μέσο επίτευξης των στόχων της.

Παραδοσιακός χορός (traditional dance): Είναι ο χορός που «...διαμορφώθηκε και υιοθετήθηκε από συμβιωτικές κοινωνικές ομάδες, αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της συγκεκριμένης ομάδας και μεταδίδεται άμεσα από τη μια γενιά στην άλλη με διαδικασίες παραδοσιακές, ενώ υπόκεινται σε δημιουργική αξιοποίηση...» (Δήμας, 2010, σελ. 19). Για την Τυροβολά (2001) αποτελεί «...αυτοτελή χορευτική πράξη ενός εθιμικού ή κοινωνικού γεγονότος με σαφή τοπικά και χρονικά όρια, συνοδεύεται από αντίστοιχο τραγούδι ή οργανική μουσική και χαρακτηρίζεται από την αντίστοιχη για κάθε χορό επωνυμία...» (σελ. 26).

Έθιμο-δρώμενο: Η λέξη «έθιμο» προέρχεται από το ρήμα «εθίζω», δηλώνοντας την έννοια της συνήθειας κάποιου για κάτι συγκεκριμένο, ενώ, η λέξη «δρώμενο» ετυμολογικά προέρχεται από το ρήμα «δρω» που σημαίνει αναπτύσσω δράση, κατορθώνω και άλλες παρεμφερείς έννοιες ή σημασιολογικές αποχρώσεις, ανάλογα με την πλοκή του όρου αυτού στον προφορικό ή γραπτό λόγο (Liddell, & Scott, 2007) δηλαδή συνηθίζω κάποιον σε κάτι. Συνεπώς, έθιμο είναι η συνήθεια της κοινωνικής ζωής που διαμορφώθηκε από την παράδοση. Σύμφωνα με τον Πούχγερ (1985) «...η εννοιολογική δέσμη τελετής-δρωμένου-εθίμου παρά τις διαφορετικές εννοιολογικές αποχρώσεις, δηλώνει ένα σημειωτικό σύστημα κοινωνικών πράξεων που τηρούν κατά την επανάληψή τους ένα καθιερωμένο τυπικό, είναι δεσμευτικές για την κοινότητα, εντείνουν το συναίσθημα του 'εμείς' και παριστάνουν συμβολικά την ταυτότητα της ομάδας...» (σελ. 44). Αυτές οι κοινωνικές πράξεις δεν είναι βιολογικά δοσμένες, αλλά είναι προϊόντα

εκμάθησης, αναδιαρθρώνουν την κοινωνική πραγματικότητα και είναι πιστοί καθρέφτες των κοινωνικών αξιών που ισχύουν, οπτικές προτάσεις της ιδεολογίας μιας μικροκοινωνίας ή και μακροκοινωνίας. Κατά τον Μερακλή (1992), τα έθιμα είναι ήθη που παίρνουν μια ορισμένη σταθερά επαναλαμβανόμενη μορφή, ενώ η επανάληψη αυτή σχηματίζει και την παράδοσή τους. Ως εκ τούτου γίνεται πλήρως κατανοητό ότι ο ρόλος ενός εθίμου σε μια κοινωνία ήταν εξαιρετικά σημαντικός μια και δήλωνε απόψεις για την κοινωνική διαστρωμάτωση, την Εισαγωγή 12 οικογένεια, τα μαγικό-θρησκευτικά στοιχεία που διέπουν την συγκεκριμένη κοινωνία κ.ά. Στο πλαίσιο των ελληνικών παραδόσεων συναντάμε ποικίλα έθιμα- δρώμενα, τα οποία ανταποκρίνονται είτε σε κοινωνικά συμβάντα, όπως π.χ. είναι ο γάμος, είτε αναφέρονται σε συγκεκριμένες ημερομηνίες του ετήσιου εορταστικού ημερολογίου, όπως π.χ. είναι το Δωδεκάμερο, οι Απόκριες, οι εορτές τοπικών αγίων-προστατών, το Πάσχα κ.ά.

Πανηγύρι: Πανηγύρι ονομάζεται μια εορταστική εκδήλωση που γίνεται κυρίως στην επαρχία είτε για θρησκευτικούς, είτε για εμπορικούς σκοπούς (εμποροπανήγυρις), είτε απλά για πολιτιστικούς λόγους.

Πανηγύρεις οργανώνονται μόνο στην Ελλάδα από την οποία προέρχονται κιόλας, και διεξάγονται σε ενορίες με την ευκαιρία θρησκευτικών εορτών όπου κατά τη διάρκειά τους γίνεται συνήθως η λειτουργία, η περιφορά της εικόνας καθώς και λειτουργία υπαίθριας αγοράς. Τα πανηγύρια διεξάγονται κατά κύριο λόγο σε υπαίθριους χώρους (π.χ. πλατείες) και συνοδεύονται με γεύμα, δημοτικά τραγούδια και παραδοσιακούς χορούς. Κατ' επέκταση, ο όρος πανηγύρι σημαίνει επίσης εκδήλωση μεγάλης χαράς και ενθουσιασμού.

Τελετουργία: Με τον όρο τελετουργία εννοείται ένα σύνολο κινήσεων που διαθέτουν συμβολικό νόημα, διαφέροντας με αυτόν τον τρόπο από τις κινήσεις της καθημερινότητας. Η διαφορά θεμελιώνεται στο ιδιαίτερο νόημα που αποδίδεται στην τελετουργική πράξη με την χρήση συγκεκριμένων συμβόλων.

Στηριγμένος στον ορισμό του Κλίφορντ Γκερτζ (Clifford James Geertz) για τον πολιτισμό ο Ντέιβιντ Κέρτζερ (David Kertzer) ορίζει την τελετουργία ως δράση

συνδεδεμένη σε ένα δίκτυο συμβολισμού. Κάτι τέτοιο υπονοεί ότι η τελετουργία έχει έναν επικοινωνιακό ρόλο. Εν γένει υφίστανται ένας σκοπός, μία λειτουργία και ένα νόημα πριν την τελετουργική πράξη, γεγονός που δημιουργεί επιπλοκές στις σχέσεις της τελετουργίας με την πολιτική και την κοινωνική δομή.

Οι απόψεις ως προς τον σκοπό, την λειτουργία και το νόημα της τελετουργίας διαφέρουν. Όπως υπέδειξαν οι Κέλι και Κάπλαν (John D. Kelly & Martha Kaplan), η τελετουργία συνδέεται εθιμικά με την παράδοση και το ιερό. Προσπάθειες καθορισμού της διασύνδεσης της τελετουργίας με το πολιτικό και το κοινωνικό γίνεσθαι οδήγησαν τους κοινωνιολόγους στην άποψη πως η τελετουργία ενισχύει την κοινωνική δομή είτε αναπαριστώντας την άμεσα, είτε νομιμοποιώντας εν κρυπτώ την κοινωνική εξουσία. Ίδωμένος από αυτή την οπτική γωνία ο κοινωνικός ρόλος της τελετουργίας είναι είτε να προωθήσει ή να αποκρύψει την επικρατούσα πολιτική τάξη.

Σημείωση: Οι βιβλιογραφίες με θέμα τη γιορτή του Αγίου Γεωργίου, αναφέρονται σε αυτή με τους όρους έθιμο, δρώμενο, θρησκευτικό πανηγύρι, τελετουργία. Στη παρούσα εργασία συμπεριλαμβάνονται όλοι αυτοί οι όροι καθώς υφίστανται και αρμόζουν πλήρως σε αυτή τη θρησκευτική γιορτή.

II. ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΣ

2.1. ‘Πρώτη’ και ‘δευτέρα’ ύπαρξη ελληνικού παραδοσιακού χορού

Ο ελληνικός λαϊκός παραδοσιακός χορός, όπως και άλλες λαϊκές πολιτισμικές δημιουργίες, έχουν ως φορέα τους την «τοπική συμβιωτική ομάδα» και ως περιβάλλον τους την παραδοσιακή κοινωνία (Κουτσούμπα, 2009, 2010), μια κοινωνία κατά βάση αγροτική και κλειστή, που χαρακτηρίζεται από «συλλογικότητα και ανωνυμία [και όπου] η προφορικότητα» συνιστά τον κύριο τρόπο μετάδοσης γνώσεων και εμπειριών από γενιά σε γενιά (Δαμνιανάκος, 1984). Στο πλαίσιο αυτό, ο χορός συνιστούσε και συνιστά μια από τις κυριότερες εκφάνσεις της κοινωνικής οικονομικής και πολιτισμικής ζωής. Η εκμάθησή του πραγματοποιείται μέσα από «παραδοσιακές» όπως συνηθίζονται να αποκαλούνται διαδικασίες, μέσα δηλαδή από τη συνεχή παρακολούθηση από τα παιδιά και τους νέους εκείνων που χόρευαν και χορεύουν σε κάθε περίπτωση, όπως για παράδειγμα στο πανηγύρι, στο γάμο και τα βαφτίσια, στις εθνικές και ονομαστικές εορτές κ.α., αλλά και μέσα από την άμεση επαφή και εκτέλεση. Αυτό το φαινόμενο έχει αναγνωριστεί από πολλούς ερευνητές ως ‘πρώτη ύπαρξη’ του χορού (Κουτσούμπα, 2009, 2010, Φιλιππίδου, Κουτσούμπα & Τυροβολά, 2008).

Η βιομηχανική επανάσταση, η οποία στην Ελλάδα εκφράστηκε με τη μορφή της «νόθας» αστικοποίησης (Μερακλής, 1989), επέφερε μεγάλες αλλαγές στις παραδοσιακές αγροτικές κοινότητες (Κουτσούμπα, 2010). Οδήγησε στον εκμοντερνισμό των κοινωνιών αυτών και στην μεταφορά του πληθυσμού στα μεγάλα αστικά κέντρα, με τον χορό να αποκτά μεταξύ άλλων και ψυχαγωγικό και εμπορευματικό χαρακτήρα. Ο χορός πλέον, εξαιτίας του κοινωνικού μετασχηματισμού, χάνει ή αλλάζει την κοινωνική και λειτουργική του σκοπιμότητα, ενώ, σε ορισμένες περιπτώσεις, χάνει τον μαγικοθρησκευτικό του χαρακτήρα. Στο πλαίσιο αυτό, ο χορός πλέον δεν μαθαίνεται μόνο στην πλατεία του χωριού ή σε άλλα χοροστάσια από τους συγχωριανούς, αλλά και στην

αίθουσα διδασκαλίας, από έναν δάσκαλο ελληνικού παραδοσιακού χορού. Αυτό το φαινόμενο έχει χαρακτηριστεί από πολλούς μελετητές ως ‘δεύτερη ύπαρξη’ του χορού (Δαμιανάκος, 1984, Κουτσούμπα, 2009, 2010, Φιλιππίδου, Κουτσούμπα & Τυροβολά, 2008). Το φαινόμενο δε της ‘δεύτερης’ ύπαρξης του χορού εκδηλώνεται μέσα από ποικίλες διαδικασίες όπως αυτές της μουσειοποίησης, της φολκλοροποίησης, της 7 εμπορευματοποίησης, της ψυχαγωγίας, της άσκησης, της διδασκαλίας κ.ά. (Κουτσούμπα, 2010).

Για ορισμένους μελετητές, η μεταφορά του ελληνικού παραδοσιακού χορού σε νέα πλαίσια είναι καταδικαστέα μια και ο χορός χάνει τη λειτουργικότητά του. Για άλλους, οι νέοι αυτοί θεσμοί είναι αποδεκτοί από τη στιγμή που η αλλαγή των κοινωνικο-πολιτισμικών δεδομένων επιφέρει και αλλαγή των πολιτισμικών αγαθών, όπως, για παράδειγμα, αυτό του ελληνικού παραδοσιακού χορού. Μια τρίτη κατηγορία δέχεται ότι η διατήρηση και διάδοση του ελληνικού παραδοσιακού χορού μέσα από τους νέους αυτούς θεσμούς έχει ταυτόχρονα αρνητικά και θετικά σημεία. Αρνητικά αφού ο χορός τυποποιείται, στυλιζάρεται, αλλοιώνεται, αλλά και θετικά, μια και ο χορός έστω και με αυτόν τον τρόπο διατηρείται (Κουτσούμπα, 2009).

Πίνακας 2.1:Κύρια χαρακτηριστικά ‘πρώτης’ και ‘δεύτερης’ ύπαρξης του χορού

(Πηγή: Κουτσούμπα, 2010:104)

Πρώτη ύπαρξη	Δεύτερη ύπαρξη
Αναπόσπαστο μέρος όλων των κατοίκων της κοινότητας	Μέρος μεμονωμένων ατόμων ή ομάδων
Αυτοσχεδιασμός	Πανόμοια επιτελούμενη χορευτική κίνηση
Μαθαίνεται βιωματικά	Μαθαίνεται με διδασκαλία
Βιώνεται ασυνείδητα	Βιώνεται και αναβιώνεται συνειδητά

2.2. Ο ελληνικός παραδοσιακός χορός και οι χοροί των Βιλλίων

Ο χορός, μια γλώσσα του σώματος, συνιστά έναν τύπο επικοινωνίας, μια γλώσσα κοινή σε όλους. Οι αρχαίοι Έλληνες από νωρίς κατάλαβαν την αξία και τη

σημασία του χορού, ενσωματώνοντας τον και στο εκπαιδευτικό τους σύστημα. Άλλωστε, «ο χορός συνιστά ένα πανάρχαιο φαινόμενο που δεν έπαψε να συνοδεύει τον άνθρωπο στην πορεία της ζωής του από την αρχαιότητα μέχρι και σήμερα (Κράους, 1980). Απαντάται στους περισσότερους αν όχι όλους τους πολιτισμούς διαμορφώνοντας ιδιαίτερους κατά τόπους χορευτικούς κώδικες επικοινωνίας» (Κουτσούμπα, 2010:65), ενώ η Λουτζάκη (1992) επισημαίνει ότι «ο χορός σημαίνει ψυχαγωγία προσωπική συμμετοχή, καλλιτεχνική δημιουργία, μάθηση, διαπαιδαγώγηση και γενικά ένα σύνολο ρυθμικών κινήσεων πολλών ειδών, οργανωμένων σε ενότητες. Ο Έλληνας δε μένει αδιάφορος στην ευχαρίστηση που απορρέει από το χορό. Χορεύει με πάθος, χορεύει δυναμικά, χορεύει με ακρίβεια, χορεύει με ύφος»

Στο σημείο αυτό, πρέπει να επισημανθεί ένα απόσπασμα από την ομιλία της Πολυτίμης Μόρφα (φιλόλογου), στον Εκπολιτιστικό Σύλλογο Βιλλίων με θέμα τον χορό, το οποίο με βρίσκει εντελώς σύμφωνο και το ασπάζομαι. «Ο χώρος και ο χορός είναι δύο λέξεις που δεν είναι άσχετες, ούτε ετυμολογικά. Γιατί από τον χώρο, από την ιδιοσυστασία του, από το κλίμα του, τις επιμειξίες, την γειννίαση και τις ιστορικές συγκυρίες εξαρτάται και ο τρόπος που εκφράζονται οι άνθρωποι με τον χορό. Γιατί χορός και τραγούδι είναι η τελειότερη έκφραση της ζωής. Την συνεύρεση και την συναίρεση των αυτοχθόνων και των ετεροχθόνων Ελλήνων μπορούμε να την διαπιστώσουμε προπάντων στους χορούς και τα τραγούδια τους. Οι αρχαίοι ελληνικοί χοροί της Αττικής δεν χάθηκαν. Τους παρέλαβαν άξια χέρια-πόδια και μυαλά και χορεύονται μέχρι σήμερα σε ολόκληρη την Αττική».

Τρεις είναι οι σπουδαίοι δημόσιοι χοροί που χορεύονται στα Βίλλια. Ο κυριακάτικος χορός, ο οποίος γινόταν στο «Ντιβάνι», στη κεντρική πλατεία δηλαδή, έξω από τον ναό της Μεταμορφώσεως του Σωτήρος, μετά από την λειτουργία. Εκεί γινόταν ο χορός αποκλειστικά από γυναίκες τους καλοκαιρινούς μήνες και μέχρι τον 2ο παγκόσμιο πόλεμο. Οι άλλοι δύο χοροί είναι της Παναγιάς της Γκούρας στις 23 Αυγούστου, και του Άη Γιώργη στις 23 Απριλίου. Οι ρίζες και των δύο αυτών χορών είναι αρχαίες. Ο χορός της Παναγιάς της Γκούρας

χορεύονταν από γυναίκες ενώ του Άη Γιώργη χορεύονταν και από άντρες και από γυναίκες.

2.3. Ανασκόπηση έρευνας για τα Βίλλια και το «Λούλε Σιγκεριανιώτε»

Από τη σχετική ανασκόπηση της βιβλιογραφίας για την περιοχή των Βιλλίων προέκυψε ότι με αυτήν έχουν ασχοληθεί αρκετοί μελετητές μέσα από διάφορες προσεγγίσεις (Δημόπουλος, Ε. 1972: Οικονόμου, Α. 2006: Παϊδούση-Παπαντωνίου, Μ. 1980: Παπακωνσταντίνου, Κ. 1981: Παπακωνσταντίνου, Μ. 2006). Πιο συγκεκριμένα, υπάρχουν μελετητές που αναφέρονται γενικά για την περιοχή των Βιλλίων τόσο ιστορικά όσο και γεωγραφικά και άλλοι που αναφέρονται γενικά στα ήθη και στα έθιμα του τόπου. Παρ' όλα αυτά σε όλες τις έρευνες, πάντα γίνεται λόγος για το έθιμο του Αγίου Γεωργίου. Σε άλλες πιο πολύ και σε άλλες πιο λίγο, ανάλογα με την θεματική εργασία της έρευνας.

Ως πιο παλαιό βιβλίο που έχει γραφτεί για τα Βίλλια και βρίσκετε στην βιβλιογραφία μου, είναι το «ΚΙΘΑΙΡΩΝ Αιγόςθενα-Βίλλια-Όσιος Μελέτιος» (Ευάγγελος Δημόπουλος, 1972), το οποίο αναφέρεται στην ιστορία, στους μύθους και θρύλους που κατακλύζουν την περιοχή, στη προέλευση των πρώτων κατοίκων και γενικότερα σε ότι έχει να κάνει με το ιστορικό κομμάτι. Επόμενο βιβλίο βάση χρονολογικής σειράς, είναι «Τα Βίλλια του Κιθαιρώνα και τα Αρβανίτικα τραγούδια τους» (Παϊδούση-Παπαντωνίου, 1980).

Η εργασία της σκόπευε στη καταγραφή και συγκέντρωση των αρβανίτικων τραγουδιών στα Βίλλια, η οποία ξεκίνησε το 1967 και τελείωσε το 1979. Αναφέρει πολλά τραγούδια που είχαν σχέση με πανηγύρια, γάμους, τραγούδια της δουλειάς και της αγάπης, ακόμη και μοιρολόγια και ταχταρίσματα κ.α. Στη συνέχεια γράφεται ένα εξάισιο βιβλίο, πρώτη φορά από βιλλιώτη για τα Βίλλια, η «ΜΟΝΟΓΡΑΦΙΑ Βιλλίων-Γερμενού» (Κωνσταντίνος Παπακωνσταντίνου 1981), που περιλαμβάνει τα ήθη και έθιμα της περιοχής των Βιλλίων. Ο «δάσκαλος», αφού έτσι είναι γνωστός από την επαγγελματική του ιδιότητα, έκανε άπειρες

συζητήσεις με τους ηλικιωμένους του χωριού, καθώς τα έθιμα, οι συνήθειες, ο τρόπος ζωής και η ιστορία του τόπου, του κέντριζαν το ενδιαφέρον.

Αξιοπρόσεκτη είναι η μελέτη « Χορός, Τοπική Ταυτότητα και Συμβολική Συγκρότηση μιας Αρβανίτικης Κοινωνίας (Βίλια Αττικής)» (Ανδρομάχη Οικονόμου) Η Ανδρομάχη παρουσίασε αυτήν την έρευνα, η οποία είναι απόρροια εθνογραφικής μεθόδου, στο «3ο Συνέδριο λαϊκού πολιτισμού-χορός και πολιτισμικές ταυτότητες στα Βαλκάνια (2006)». Πραγματοποίησε σποραδική μελέτη και επιτόπια έρευνα στα Βίλλια από το 1989 έως το 2005. Το «αξιοπρόσεκτο» όμως σε αυτή τη μελέτη, είναι ότι χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά το σημειογραφικό σύστημα Laban για το χορό «Λούλε Σιγκεριανιώτε».

Τέλος, το βιβλίο «Τα ΒΙΛΛΙΑ στο πέρασμα του χρόνου (1821-1949)» (Μελέτιος Παπακωνσταντίνου 2006) είναι εκείνο που μπορεί να πει κανείς ότι περιέχει τα πάντα. Είναι το πληρέστερο από πλευράς υλικού. Περιέχει ιστορικά στοιχεία, πληροφορίες για τις εργασίες της εποχής, τις τέχνες, τα τραγούδια, τις γιορτές, τις ενδυμασίες, τη μαγειρική κ.α. Επίσης, αναφέρει στοιχεία για τη συμμετοχή των Βιλλιωτών στην Ελληνική Επανάσταση του 1821, αλλά και τα σπουδαιότερα γεγονότα από το 1827 έως το 1949. Ακόμη, περιέχει σπάνιο φωτογραφικό υλικό από τη ζωή του χωριού σε όλη αυτή τη περίοδο.

Αξίζει επίσης να τονιστεί, ότι ο «γιατρός» Μελέτης Παπακωνσταντίνου είχε αναλάβει τον τομέα της ύλης της εφημερίδας «Βιλλιώτικα Νέα», από το 1977 όπου και ανασυντάχθηκε ο Μορφωτικός και Εκπολιτιστικός Σύλλογος Βιλλίων. Το αναφέρω, γιατί τα «Βιλλιώτικα Νέα» ήταν πηγή σημαντικών πληροφοριών για το έθιμο του Αγίου Γεωργίου στο Παλιοχώρι.

2.4. Σύνοψη

Από τη σχετική ανασκόπηση της βιβλιογραφίας για τα Βίλλια, παρατηρήθηκε ότι με την ιστορία του τόπου έχουν ασχοληθεί αρκετές σημαντικές προσωπικότητες του χωριού αλλά και του ευρύτερου κλάδου της λαογραφίας. Ο κάθε ερευνητής από τη δική του σκοπιά προσέγγισε αυτό το χωριό, που έχει τα δικά του ήθη και

έθιμα και την δική του ιστορία. Σχεδόν όλοι όμως αναφέρονται από λίγο σε «όλα». Όλοι κάνουν λόγο για το έθιμο του Άη Γιώργη, όλοι κάνουν λόγο για την ιστορία των Αρβανιτών και οι πιο πολλοί πέφτουν σε αντιφάσεις μεταξύ τους. Η προσωπική μου γνώμη είναι ότι όταν μία έρευνα καλύπτει πολλά θέματα, υπάρχει μεγάλη πιθανότητα κάποιο από αυτά, να στερείται ορθότητας και πηγή σωστής γνώσης.

Το ιστορικό κομμάτι, με βρίσκει εντελώς αντίθετο όσων αφορά τις εργασίες του Δημόπουλου και της Παϊδούση-Παπαντωνίου για την καταγωγή των Αρβανιτών και την ιστορία του χωριού. Το ίδιο ιστορικό κομμάτι φαίνεται να συμμαρτυρεί η Ανδρομάχη Οικονόμου. Όσων αφορά τη γιορτή του Αγίου Γεωργίου, εντόπισα πολλά κοινά στοιχεία και με την δική μου έρευνα, για τα όσα ανήκουν στο παρελθόν. Βέβαια, καμία από τις παραπάνω μελέτες και έρευνες δεν ασχολήθηκε αποκλειστικά με το έθιμο αυτό και με όλο το φάσμα που το περικλείει, καθώς και να γίνει μια λεπτομερής σύγκριση με το «σήμερα». Επίσης, οι περισσότερες μελέτες αναφέρουν ότι ο Μορφωτικός Σύλλογος συνείσφερε στην αναβίωση του εθίμου αλλά καμία δεν εξέτασε προσεκτικά τις ενέργειες του συλλόγου σε αυτό το έθιμο, και τέλος ο χορός δεν είχε πρωταρχικό ρόλο στις μελέτες παρά μόνο στις Ανδρομάχης Οικονόμου.

Όλα αυτά τα ζητήματα τα καλύπτει η παρούσα εργασία, η οποία τοποθετεί τον χορό στο πλαίσιο της έρευνας και δίνει τεκμηριωμένες και όχι αφηρημένες απαντήσεις.

III. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Σε αυτό το Κεφάλαιο παρουσιάζεται το μεθοδολογικό πλαίσιο της έρευνας και τα αναλυτικά εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν στην παρούσα εργασία με ιδιαίτερη αναφορά στον τρόπο με τον οποίο συλλέχθηκαν, αναλύθηκαν και ταξινομήθηκαν τα δεδομένα.

3.1. Μεθοδολογία της ερευνητικής διαδικασίας

Στην παρούσα εργασία, η μεθοδολογική διαδικασία ακολούθησε τις αρχές της ποιοτικής μελέτης (Mason, 2011) και πιο συγκεκριμένα της εθνογραφικής μεθόδου.

Για τη συλλογή των δεδομένων χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της παρατήρησης καθώς και αυτή της επιτόπιας έρευνας, οι οποίες συνιστούν από τις πιο συνηθισμένες διαδικασίες που χαρακτηρίζουν την ποιοτική έρευνα, που περιλαμβάνει: εντατική, μακρόχρονη παρατήρηση και εκτεταμένη συνέντευξη σε φυσικό περιβάλλον, ακριβή και λεπτομερή καταγραφή του τι συμβαίνει στο περιβάλλον μέσω σημειώσεων, ηχογραφήσεων, βιντεοταινιών και άλλων ειδών τεκμηριωμένων αποδείξεων, ερμηνεία των δεδομένων και ανάλυση μέσω της χρήσης πλούσιας περιγραφής, ερμηνευτικών αφηγήσεων, άμεσων αποσπασμάτων, σχημάτων και πινάκων και μερικές φορές στατιστικής (συνήθως περιγραφικής) (Thomas & Nelson, 2003:29). Στην εργασία, η μεθοδολογική διαδικασία ακολουθεί τρία στάδια: α) την συλλογή των δεδομένων, β) την ανάλυση των δεδομένων, γ) την ερμηνεία των δεδομένων (Thomas & Nelson, 2003).

Η επιτόπια έρευνα είναι πολύ σημαντική στη διαδικασία της εθνογραφικής μελέτης γιατί βοηθάει τον ερευνητή «...να κατανοήσει τον τρόπο με τον οποίο [οι πληροφορητές]... δίνουν την απάντησή τους στα αιτήματα της καθημερινότητας, καθώς και τους κανόνες που οριοθετούν τη ζωή τους και επέχουν θέση νόμων απαράβατων, επικαλύπτοντας εν πολλοίς τις ατομικές βουλήσεις...» (Λυδάκη, 2010, σελ. 128). Η συλλογή δεδομένων για την κοινωνική, οικονομική,

πολιτισμική, πολιτική και θρησκευτική ζωή αποτελούν το υλικό που θα δώσει απαντήσεις στα ερωτήματα του ερευνητή γνωρίζοντας βέβαια ότι «...η κατάκτηση της αλήθειας δεν μπορεί παρά να είναι μερική και ατελής...» (Clifford & Marcus, 1986, σελ. 7).

3.2. Η συλλογή των εθνογραφικών δεδομένων

Στην παρούσα εργασία, η συλλογή των εθνογραφικών δεδομένων έγινε με βάση την επιτόπια εθνογραφική μέθοδο υπό τους όρους της συμμετοχικής παρατήρησης, όπως αυτή εφαρμόζεται στη μελέτη του χορού (Buckland, 1983, 1999; Giurchescu & Torp, 1991; Γκέφου-Μαδιανού, 1997; Δημόπουλος, 2011; Kaeppler, 1999; Koutsouba, 1997; Κυριακίδου-Νέστορος, 1981, 1993; Lange, 1984; Loutzaki, 1989; Λυδάκη, 2001; Μπουλάμαντη, 2014; Νιώρα, 2009; Σαρακατσιάνου, 2011; Sklar, 1991; Τυροβολά κ.ά., 2007; Τυρονολα, 2008; Φιλιππίδου, 2011). Αναλυτικότερα, η εθνογραφική μέθοδος στηρίχθηκε στη χρήση πρωτογενών και δευτερογενών πηγών. Οι πρωτογενείς πηγές αναφέρονται στα δεδομένα που συλλέχτηκαν από την επιτόπια έρευνα: α) με τη μορφή της συμμετοχικής παρατήρησης (Γκέφου-Μαδιανού, 1997; Κυριακίδου-Νέστορος, 1981; Lange, 1984; Λυδάκη, 2001; Πετρονιώτη, 2002) και β) με τη μορφή της συνέντευξης από τους πληροφορητές (Tompson, 2002). Οι δευτερογενείς αφορούν στα δεδομένα που συλλέχτηκαν με βάση τη βιβλιογραφική (Παρασκευόπουλος, 1993; Thomas, & Nelson, 2003) και την αρχαική εθνογραφική έρευνα (Γκέφου-Μαδιανού, 1999; Stocking, 1983).

Αναλυτικά, για τις πρωτογενείς πηγές η συμμετοχική παρατήρηση αποτελεί τη βασική μέθοδο της επιτόπιας έρευνας. Πληροφορίες προέκυψαν από προφορικές μαρτυρίες με τη διαδικασία της συνέντευξης όπου σημαντικός παράγοντας είναι και η ανάπτυξη σχέσεων μεταξύ του ερευνητή και των κατοίκων του χωριού, που στηρίζεται στη φιλική ατμόσφαιρα κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων καθώς και στην εντοπιότητά του. Επίσης πρωτογενή πηγή συνιστά και το οπτικο-

ακουστικό υλικό που βιντεοσκοπήθηκε κατά τη διάρκεια της τέλεσης του εθίμου, όπως και η καταγραφή του χορού από τον ερευνητή στο πλαίσιο του εθίμου.

Όσον αφορά τις δευτερογενείς πηγές, αφορούν δεδομένα που συλλέχτηκαν με βάση τη βιβλιογραφική, την αρχειακή εθνογραφική έρευνα και την ιστορική μέθοδο που περιλαμβάνει την ανάλυση, αξιολόγηση και ενσωμάτωση της δημοσιευμένης βιβλιογραφίας. Αναλυτικότερα, στη διαδικασία της ανάγνωσης της βιβλιογραφίας, ο ερευνητής διαβάζοντάς τη, «συνομιλεί» ταυτόχρονα με αυτή (Τυροβολά, κ.ά., 2007) και, μέσα από το διάλογο αυτό, ανακαλύπτει μέρος του εθνογραφικού υλικού.

Τα δεδομένα των δευτερογενών πηγών στην παρούσα εργασία προέρχονται κατά κύριο λόγο από βιβλία, έγγραφα, εργασίες, οπτικοακουστικό υλικό κ.λπ. με αντικείμενο το έθιμο και το χορό στο πλαίσιο της γιορτής του Αγίου Γεωργίου στα Βίλλια Αττικής. Τα δεδομένα αυτά αφορούσαν τον πολιτισμό, την ιστορία, τα ήθη και έθιμα των Βιλλίων, την απλή περιγραφή της ζωής και των επαγγελμάτων.

Για το έθιμο του «Σιγκέργι» (Αη Γιώργης), οι πληροφορίες ήταν αρκετές γενικά για το έθιμο, ωστόσο ήταν περιορισμένες και αποσπασματικές αναφορές αναφορικά με το χορό που το συνοδεύει και περιορίζονταν κυρίως στους στίχους του τραγουδιού και την ιστορική του σύνδεση με την καταστροφή του «Παλιοχωρίου».

Για την καταγραφή του χορού και πιο συγκεκριμένα της δομής των κινήσεων χρησιμοποιήθηκε το σημειογραφικό σύστημα του Laban (Labanotation). Το σημειογραφικό σύστημα του Laban (Labanotation) έχοντας ως επίκεντρο το βασικό συστατικό στοιχείο του χορού, το στοιχείο της κίνησης, σε συνάρτηση με το χώρο και τον χρόνο, μπορεί να περιγράψει, να αναλύει και να αποτυπώνει στο χαρτί οποιαδήποτε μορφή κίνησης. (Κουτσούμπα, 2005; Λουτζάκη, 2004).

Για την ανάλυση του χορού των δύο χορευτικών ρεπερτοριών της κοινότητας χρησιμοποιήθηκε η μορφολογική μέθοδος και συγκεκριμένα η δομικο-μορφολογική και δομικο-τυπολογική μέθοδος ανάλυσης (Τυροβολά, 2001).

Ακόμη, για τη σύγκριση των διαφορετικών χορευτικών μορφών των αντίστοιχων χρονικών περιόδων χρησιμοποιήθηκε η συγκριτική μέθοδος (Οργκουτσώφ, 1983).

Τέλος, οι έννοιες της «πρώτης» και «δεύτερης ύπαρξης» χρησιμοποιούνται βάσει των τεσσάρων χαρακτηριστικών της χορευτικής παράδοσης του Hoerburger (1965:7-8 και 1968:30-14.) και του ορισμού της Kealiinohomoku (1972:381-404), σύμφωνα με τον οποίο στην πρώτη περίπτωση ο χορός συνιστά αναπόσπαστο κομμάτι μιας κοινωνίας, ενώ στη δεύτερη ελκύει το ενδιαφέρον μεμονωμένων ατόμων ή ομάδων.

3.3. Η διαδικασία της επιτόπιας έρευνας

Στη παρούσα έρευνα η επιτόπια εθνογραφική έρευνα, πραγματοποιήθηκε από το Πάσχα του 2017 μέχρι την άνοιξη και το Πάσχα του 2018, στην γεωγραφική περιοχή Βίλλια, που ανήκουν διοικητικά στον δήμο Μάνδρας-Ειδυλλίας. Η εντοπιότητα αλλά και η έλλειψη ενασχόλησης ερευνητικών εργασιών για την πολιτισμική χορευτική παράδοση της περιοχής έδωσαν το ερέθισμα για την ενασχόληση μου με το υπό εξέταση έθιμο. Το έργο για μένα ήταν πιο εύκολο, αφού η ιδιαίτερη καταγωγή μου από τα Βίλλια έκανε το κάθε «σπίτι» να δεχθεί τις όποιες ερωτήσεις μου και υπήρχε ένα οικείο κλίμα. Από την άλλη όμως, η έλλειψη ενασχόλησης με το θέμα της εργασίας μου, από άλλους ερευνητές καθώς και η παρθενική μου εργασία αυτού του είδους, σηματοδοτούσε ένα «φρέσκο» προς εξερεύνηση πεδίο στο οποίο κάποιος μπορούσε πολύ εύκολα να χαθεί.

Ο λόγος που επέλεξα να παρακολουθήσω ξανά το έθιμο το Πάσχα του 2018 και να το βιντεοσκοπήσω, ήταν γιατί τότε η γιορτή του Αγίου Γεωργίου «έπεφτε» την μέρα που γιορτάζεται, δηλαδή στις 23 Απριλίου, σε αντίθεση με την προηγούμενη χρονιά όπου γιορτάστηκε Δευτέρα του Πάσχα. Ήθελα λοιπόν να παρατηρήσω από κοντά τις όποιες διαφορές.

Τους πληροφορητές που επέλεξα μπορεί κάποιος να τους αποκαλέσει και «τοπικές αυθεντίες» σε ότι αφορά τις πολιτιστικές παραδόσεις του χωριού. Φυσικά, η εντοπιότητα και η ηλικία υπήρξε καθοριστικός παράγοντας στα άτομα που επιλέχτηκαν. Έτσι, οι πληροφορητές προέρχονται από τρεις διαφορετικές γενιές, ηλικίας 19 έως 88 ετών, διαφορετικών φύλων καθώς και διαφορετικού κοινωνικού, οικονομικού, πολιτικού και μορφωτικού επιπέδου. Τέτοιες «αυθεντίες», υπήρξαν πρόεδροι των τοπικών συλλόγων, τοπικοί δάσκαλοι του ελληνικού παραδοσιακού χορού, άτομα που πάντα χόρευαν ή χορεύουν σε αυτή τη γιορτή και γενικώς, προσωπικότητες που θεωρούνται από την ευρύτερη κοινότητα ως θεματοφύλακες των παραδόσεων, του χορού και της μουσικής, και οι οποίοι χαίρουν τον σεβασμό σε ότι αφορά ζητήματα τοπικού πολιτισμού και παράδοσης.

Δεν θα μπορούσε να παραληφθεί η συνεισφορά κάποιων ανθρώπων στη συλλογή των δεδομένων, στην απόκτηση πρόσβασης στις κοινότητες αλλά και στη καθοδήγηση προς τον στόχο. Ένας από αυτούς που οφείλω να αναφέρω είναι ο Παναγιώτης Γκικόκας, πρώην πρόεδρος του Εκπολιτιστικού Συλλόγου και Δημοτικού Συμβουλίου Βιλλίων, ο οποίος από την αρχή της έρευνάς μου, έδειξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για αυτήν και εξασφάλισε μία καλύτερη πρόσβαση στα σπίτια των πληροφορητών. Αξιοσημείωτη είναι επίσης η βοήθειά του στη συγκέντρωση υλικού για την ολοκλήρωση της έρευνας. Ένας ακόμη ο οποίος μου έδειξε εμπιστοσύνη και μου παρέδωσε σπάνιο βιβλιογραφικό υλικό για μελέτη προς συμπλήρωση της έρευνας, είναι ο Αριστοτέλης Μπότσης, δάσκαλος και διευθυντής του Δημοτικού σχολείου Βιλλίων.

Σε αυτό το σημείο πρέπει να αναφερθεί ότι, εκτός από τις διαπροσωπικές συνεντεύξεις, πραγματοποιήθηκαν και τηλεφωνικές συνεντεύξεις με άτομα που δύσκολα υπήρχε από κοντά επικοινωνία. Οι συνεντεύξεις έλαβαν χώρα σε σπίτια ιδιωτών και σε καταστήματα της περιοχής. Τέλος, πολύ εποικοδομητικές κρίνονται και οι ιδιωτικές συζητήσεις που είχαν ως στόχο την κατανόηση του πλαισίου που περικλείει το συγκεκριμένο έθιμο.

IV. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΚΑΙ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

4.1. Θέση κωμοπόλεως-Όρια περιοχής δήμου Βιλλίων

Το θρησκευτικό πανηγύρι του Άη Γιώργη, στο Παλιοχώρι (παλιοκατούντι είναι ο αρβανίτικος όρος) αποτελεί μέρος της βιλλιώτικης κοινωνίας.

Συγκεκριμένα, η κωμόπολης Βιλλίων βρίσκεται στο νομό Αττικής, βορειοδυτικά της Αθήνας από την οποία απέχει 56 χιλιόμετρα. Το υψόμετρο των Βιλλίων αρχίζει από τα 500 μέτρα περίπου και τελειώνει στα 600 περίπου μέτρα, πάνω από το εκκλησάκι της «παναγίτσας». Έχουν δηλαδή μέσο υψόμετρο 550 περίπου μέτρα από την επιφάνεια της θάλασσας.

Η περιοχή του δήμου Βιλλίων συνορεύει βόρεια με την Βοιωτία και συγκεκριμένα με τον δήμο Ερυθρών και τις κοινότητες Πλαταιών και Καπαρελίου. Νότια συνορεύει με τον δήμο Μεγάρων. Ανατολικά, με την κοινότητα Οινόης (Μάζι) και τον δήμο Μάνδρας. Δυτικά βρέχεται από την Αλκυονίδα θάλασσα. Και όταν λέμε Αλκυονίδα θάλασσα, εννοούμε το ανατολικό τμήμα του Κορινθιακού, που περιλαμβάνει τη θάλασσα του Αλεποχωρίου, της Ψάθας και τον Αιγιοσθένων (Πόρτο Γερμενό).

Να τονιστεί ότι πλέον με το σχέδιο Καλλικράτης δεν είναι αυτόνομος δήμος αλλά κοινός δήμος με την Μάνδρα, την Οινόη και τις Ερυθρές.

Η έκταση της περιοχής του δήμου Βιλλίων ανέρχεται σε 160.000 στρέμματα περίπου και ο πληθυσμός του σε 3.800 περίπου, απ' τους οποίους οι 1.200 περίπου είναι μόνιμοι κάτοικοι.

4.2. Οι πρώτοι κάτοικοι των Βιλλίων και οι Αρβανίτες

Τολμώ να πω ότι η γραφή αυτού του υπό κεφαλαίου με προβλημάτισε και με δυσκόλεψε αρκετά. Αυτό γιατί η ιστορία των Αρβανιτών, παρότι βρίσκονται στην Ελλάδα εδώ και πολλούς αιώνες, δεν έχει διαλευκανθεί εντελώς στις σκέψεις των ανθρώπων. Θέματα όπως η καταγωγή, η γλώσσα, ταλανίζουν τα μυαλά ακόμη και των μεγαλύτερων σε ηλικία ατόμων, αρβανίτικης καταγωγής. Ακόμη για το χωριό μου τα Βίλλια επικρατεί σύγχυση. Ως προς τους πρώτους κατοίκους του, ως προς το αν το Παλιοχώρι ήταν η πρώτη κατοικία μας, και άλλα τέτοια ζητήματα που θα αναλύσω παρακάτω.

Αρχικά να αναφέρω ότι τις πληροφορίες και τα ερεθίσματα για να συμπληρώσω το ιστορικό πλαίσιο, τα πήρα από το βιβλίο του γιατρού συγχωριανού μου, Μελέτη Παπακωνσταντίνου(Τα Βίλλια στο πέρασμα του χρόνου 1821-1949), την ιστορική μελέτη του Κώστα Καραστάθη(Ελληνας από το Άρβανον) και φυσικά τα όσα έχω ακούσει-διαβάσει από διάσπαρτες πηγές, με γνώμονα πάντα την δική μου εθνική συνείδηση, γιατί άλλωστε η εθνική μνήμη και συνείδηση του ελληνικού λαού είναι εγκυρότερη και ισχυρότερη ακόμη και του γραπτού ιστορικού λόγου. Δεν έχω καμία διάθεση να παραβιάσω την Ιστορία, αλλά ούτε να παραμείνω σιωπηλός στον συνεχή «βιασμό» της από τους κατ' επάγγελμα διαστρεβλωτές της.

Ξεκινώντας οφείλω να τονίσω ότι οι πρώτοι κάτοικοι των Βιλλίων αλλά και των γύρω περιοχών δεν ήταν Αρβανίτες. Οι Αρβανίτες ήρθαν στον ελλαδικό χώρο τον 14ο αιώνα και εγκαταστάθηκαν στην Αττική, τη Βοιωτία και γενικότερα στη Νότια Ελλάδα. Πριν από αυτούς, τον 9ο-10ο αιώνα σημειώνεται μεγάλος αριθμός πληθυσμού κυρίως στη περιοχή των Αιγοσθαίων(Πόρτο Γερμενό) αλλά και στις γύρω πλαγιές των Βουνών, ξεκάθαρα για λόγους προστασίας από πειρατές, κατακτητές και κάθε τυχόν επιδρομέα. Η συνεχής λοιπόν αυτή ανασφάλεια, προέτρεψε τους κατοίκους, όχι όλους, να μετακινηθούν στα ενδότερα των βουνών και να εγκατασταθούν στη θέση των σημερινών Βιλλίων. Ενδεχομένως την περίοδο εκείνη, εγκαταστάθηκαν μερικοί στο Παλιοχώρι και δημιούργησαν και

εκεί χωριό. Παρακάτω θα εξηγήσω, γιατί η καταστροφή του Παλιοχωρίου δεν έχει καμία σχέση με τη δημιουργία των Βιλλίων, με σαφή επιχειρήματα.

Με λύπη μου διαβάζω σε πολλά βιβλία, ιστορικές μελέτες, πασίγνωστων συγγραφέων, ανθρώπων κοινής καταγωγής με εμένα, να κάνουν λόγο για κάθοδο μόνο αλβανικών φύλλων τον 14ο αιώνα. Δεν είδα ούτε μία αναφορά, εκτός από απειροελάχιστα συγγράμματα, να κάνουν λόγο για ξεριζωμό και φυγή προστασίας στον Ελληνικό χώρο, Ηπειρωτών, οι οποίοι ήταν πολύ περισσότεροι από κάποια αλβανικά φύλλα, που ζήτησαν και αυτοί διαφυγή. Συνοπτικά θα αναφερθώ σε αυτή τη προσφυγή, μιας και η μελέτη μου δεν αποσκοπεί τόσο σε ιστορική διαλεύκανση.

Η καταγωγή των Αρβανιτών προέρχεται από το όρος Άρβων, εξού και ο όρος Αρβανίτης. Πρόκειται για περιοχή της Βορείου Ηπείρου και της σημερινής Αλβανίας. Συγκεκριμένα είναι η περιοχή στην αριστερή όχθη του ποταμού Αώου, μέχρι τον αιγιαλό του Αυλώνα. Η κύρια απασχόληση των αρβανιτών ήταν η κτηνοτροφία και η γεωργία, και εδώ ακριβώς στηρίζεται η ετυμολογία της λέξης Αρβανίτης.

Η γνώση της ρίζας της λέξης, μας ξεκαθαρίζει πολύ εύκολα τη κατάσταση. Το «χωράφι» στα αρβανίτικα είναι «άρ», το «πάω» είναι «βέμ». Αρβανίτης είναι εκείνος που πάει στο χωράφι, είναι ξωμάχος δηλαδή. Τα αρβανίτικα δεν είναι παρα κάποια προϊστορική ελληνική διάλεκτος του Αρβάνου, συγκεκριμένα έχει ρίζες στη πελασγική γλώσσα η οποία με τη σειρά της έχει ρίζες από την αρχαία ελληνική, τα οποία εξιλλύρισαν οι κατακτητές Ιλλύριοι ως ένα σημαντικό βαθμό, καθώς τα δύο φύλλα, ελληνικό και ιλλυρικό(αλβανικό), συμβίωναν κατά γειτονικούς οικισμούς επι πολλούς αιώνες και διαμόρφωναν ένα κοινό γλωσσικό όργανο, δίχως όμως το πρωταρχικό ελληνικό γλωσσικό ιδίωμα να χάσει τα ελληνικά-συντακτικά στοιχεία του. Το ερώτημα είναι, πώς μία φτωχή γλώσσα όπως αυτή, επιβλήθηκε της ελληνικής, σε περιοχές της Ηπείρου;

Καταρχάς ο γραμματικός πλούτος της ελληνικής, την καθιστά δύσκολη σε σύγκριση της αλβανικής και σλαβικής. Επίσης το περίφημο εμπορικό πνεύμα του

Έλληνα, τον κάνει να προσαρμόζεται στις ανάγκες και να μαθαίνει τη γλώσσα των ξένων που θέλει να «εκμεταλλευθεί» Τέλος, η έλλειψη κρατικής επιβολής και εθνικού ακόμη εγωισμού είναι επίσης ένας λόγος. Τα αρβανίτικα μιλιόντουσαν σε όλους σχεδόν τους Έλληνες της Ηπείρου, ως δεύτερη γλώσσα, αναμειγμένα με ελληνικούς όρους και στοιχεία. Είναι δίγλωσσος λαός οι Αρβανίτες. Λανθασμένα λοιπόν ορισμένοι ιστορικοί ονομάζουν τους Αρβανίτες ως αλβανόφωνους. Είναι άτοπο να αποκαλούνται έτσι. Εξάλλου ένας Έλληνας είναι αδύνατον να συνεννοηθεί με τα αρβανίτικα, με έναν Αλβανό, όπως και το αντίστροφο.

Για να μην μακρηγορώ, οι εμφύλιοι πόλεμοι που άρχισαν από το 1321 και διήρκεσαν μέχρι τέλος του 14ου αιώνα, κυριολεκτικά κατέστρεψαν τη Βυζαντινή Αυτοκρατορία. Ο Σέρβος βασιλιάς Δουσάν με συμμάχους Αλβανούς, ορίζοντας πολλούς εξ 'αυτών φυλάρχους σε πολλές περιοχές της Ηπείρου, καταδιώκει Έλληνες και όποιον αντιστέκεται, αφού κατακτάει όλη την Αλβανία και το Δεσποτάτο της Ηπείρου. Έλληνες εγκατέλειπαν τα σπίτια τους, το βίος τους και τρέπονταν σε φυγή προς κάθε κατεύθυνση και τη μητέρα πατρίδα. Μαζί τους και λίγοι Αλβανοί που δεν πήγαν με το μέρος των Σέρβων.

Οι μετακινήσεις προς το νότο, συνεχίστηκαν κατά μικρές ομάδες και κατά τα επόμενα χρόνια που οι Ηπειρώτες γνώρισαν μία άλλη νέα και σκληρότερη παρά ποτέ τυραννία, αυτή των Τούρκων. Μετά το 1432, η Ήπειρος κυριεύτηκε από τους Τούρκους και σειρά είχαν οι βίαιοι εξισλαμισμοί. Πρώτοι αλλαξοπίστησαν οι Αλβανοί άρχοντες για να μην χάσουν τα προνόμια και τις περιουσίες τους. Αντιθέτως στη νότια Αλβανία, το μεγαλύτερο μέρος των Αρβανιτών της περιοχής Αρβάνου, Σπαθιάς, Μπερατιού, Αυλώνος, Χιμάρας, κράτησαν την πίστη τους στη χριστιανική θρησκεία και στην ελληνική εθνότητα. Αλλά και πολλοί που διατήρησαν το θρήσκευμα τους ως κρυπτοχριστιανοί.

Κάποιοι λύγισαν και ασπάστηκαν τον μουσουλμανισμό. Οι Αλβανοί δεν είχαν σοβαρές αναστολές να εξισλαμισθούν. Δεν είχαν δυσκολίες να αποβάλουν τη χριστιανική πίστη τους, που δεν ήταν βιωματική, διότι την είχαν διδαχτεί σε ξένη γλώσσα(την ελληνική).Μετά το θάνατο του Γεώργιου Καστριώτη το 1468, η εξωμοσία ανάγκασε πολλούς Έλληνες αλλά και ορθόδοξους χριστιανούς

Τόσκηδες, να καταφύγουν στην Ελλάδα. Όλοι τους συνομιλούσαν μεταξύ τους στα αρβανίτικα, και για αυτό το λόγο θεωρήθηκαν ως Αλβανοί.

Ίσως στον αναγνώστη να γεννηθεί το ερώτημα, γιατί στη δυστυχημένη με τα μύρια προβλήματα Ελλάδα, να προστεθούν τόσες χιλιάδες ξεσπιτωμένοι και πεινασμένοι πρόσφυγες; Κρίνοντας τα πράγματα εκ των υστέρων, διαπιστώνουμε ως αναγκαιότατόν αυτόν τον εποικισμό για την επιβίωση του γένους, αλλά και τις πατρίδας, με τις μελλοντικές και σωτήριες υπηρεσίες των εποίκων. Πολλοί σήμερα πιστεύουν ότι αν δεν πολεμούσαν οι αρβανίτες τους Τούρκους το 21΄, η Ελλάδα δεν θα ελευθερωνόταν ποτέ.

Τα Βίλλια ήταν ένας τόπος εποικισμού για τους Αρβανίτες, που εκεί έτυχαν καλής μεταχείρισης και φιλοξενίας από τους Βιλιώτες. Αυτή η σχέση επέφερε απόλυτη κοινωνική αφομοίωση. Η ελληνική γλώσσα ηττάτε ξανά, για τους λόγους που προανέφερα, παράλληλα όμως δεν έπαψε ποτέ να είναι γνωστή και να μιλιέται.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι στους τόπους που εγκαταστάθηκαν Αρβανίτες και Αλβανοί, γινόταν σαφή διάκριση των δύο από τους ντόπιους κατοίκους. Και στη γλώσσα και στην ιδιοσυγκρασία τους.

Εικόνα 1: Περιοχή του Αρβάνου.

(Πηγή:

https://www.google.gr/search?q=αρβανον&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwiIpIPh9IveAhUspIsKHT5GCoMQ_AUIDigB&biw=1366&bih=657#imgcr=9xdQZ05nqsZC0M)

4.3. Ονομασία Βιλλίων

Για την ονομασία των σημερινών Βιλλίων υπάρχουν διάφορες εκδοχές.

Σύμφωνα με την πρώτη εκδοχή, τα Βίλλια ονομάζονταν στην αρχή «Ειδύλλια», πιθανώς από την ειδυλλιακή μορφή της περιοχής. Με την πάροδο του χρόνου, επειδή οι αρβανίτες δεν μπορούσαν να προφέρουν τη πολυσύλλαβη λέξη «Ειδύλλια», έγινε κατά συγκοπή «Δύλλια» και στη συνέχεια «Βύλλια», με υ και δύο λ, και ύστερα «Βίλλια», με ι και δύο λ. Σήμερα είναι αξιοπερίεργο, για ποιο λόγο τα Βίλλια γράφονται με ένα λ (Βίλια).

Σύμφωνα με δεύτερη εκδοχή, το όνομα «Βίλλια» προήλθε από όνομα αλβανού φυλάρχου και σύμφωνα με τρίτη από τη φραγκική λέξη «Βίλλα». Τέλος, μία τελευταία εκδοχή, είναι ότι προέρχεται από την αρχαία πόλη της Ηπείρου, τη Βυλίδα. Αξίζει να σημειωθεί, ότι σύνηθες φαινόμενο, ήταν οι αρβανίτες να δίνουν την ονομασία του τόπου που εγκατέλειψαν, στη νέα τους κατοικία.

Σήμερα οι περισσότεροι Βιλλιώτες, θεωρούν ως πιο πιθανή εκδοχή τη πρώτη, αφού και μετά την απελευθέρωση του 1821, φέρεται ως Δήμος Ειδυλλίας.

Εικόνα 2: Πρόσοψη των Βιλλίων.

(Πηγή:

https://www.google.gr/search?q=βίλλια&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwi85Ifj9YveAhUEtosKHUfDAswQ_AUIDygC&biw=1366&bih=657#imgrc=m_LGTFmDPWA4XM)

4.4. Το Παλιοχώρι (Παλιοχώρι) και η ιστορία του

Το Παλιοχώρι, ως γνωστόν, απέχει από τα Βίλλια 4 περίπου χιλιόμετρα. Το φτωχικό εκκλησάκι του Άγιου Γεωργίου είναι κτισμένο σε ερείπια παλαιοχριστιανικής Βυζαντινής εκκλησίας, που και αυτή ήταν κτισμένη σε χώρο αρχαίου ναού. Το εκκλησάκι συγκεκριμένα του Αγίου Γιωργίου χρονολογείται στα χρόνια της Τουρκοκρατίας. Η εξάπλωση της λατρείας του Αγίου Γεωργίου στον ελληνικό χώρο, συνδέεται με την εγκατάσταση αρβανιτών κατά τον 14-15ο αιώνα, που είχαν ως βασική οικονομική δραστηριότητα την κτηνοτροφία και την γεωργία. Λανθασμένα λοιπόν αναφέρεται από άλλους ερευνητές ότι η εξάπλωση της λατρείας του Άη Γιώργη συνδέεται με την εγκατάσταση αλβανικών φύλων. Τα αλβανικά φύλα δεν ασπάζονταν τον χριστιανισμό.

Ειδικότερα, η εορτή αυτή, αποτελεί την ωραιότερη και γραφικότερη από τις γιορτές των Βιλλίων, με ιστορική προέλευση καθώς συνδυάζεται με την ανάμνηση της εγκαταλείψεως του Παλιοχωρίου από τους λίγους διασωθέντες κατοίκους, από την αρπαγή των πειρατών (φουστών). Σύμφωνα με την τοπική παράδοση, τον καιρό που ήρθαν οι κουρσάροι, οι άνθρωποι του χωριού κάνανε μεγάλο πανηγύρι με σφαχτά και κρασιά, τραγούδια και χορούς. Εκεί στο χορό, είχε πιαστεί και ένας άγνωστος για το χωριό, ο οποίος τραγουδάγε και έλεγε: «όλη μέρα στο χορό και το βράδυ στο γιαλό».

Οι άνθρωποι όμως λόγω του πιάματος δεν βάλανε κακιά και πονηρή ιδέα στο μυαλό τους. Ο άνθρωπος αυτός ήταν βαλτός και καταδότης από τους πειρατές. Έτσι, όταν βράδιασε και οι κάτοικοι του χωριού πήγαν να κοιμηθούν κουρασμένοι, έδωσε το σύνθημα στους πειρατές που ήταν κρυμμένοι και επιτέθηκαν στο χωριό, το λεηλάτησαν και πήραν όλους τους κατοίκους ομήρους και τους μετέφεραν στα πλοία και από εκεί στη Σικελία και στην Κάτω Ιταλία. Σύμφωνα με την παράδοση, γλύτωσε μια κοπέλα που εκείνη την ώρα φύλαγε τα πρόβατα μακριά από το χωριό και όταν επέστρεψε και είδε την ολοκληρωτική καταστροφή, αναζητούσε την αδερφή της φωνάζοντας «μπόρα μότερξεν» (έχασα την αδερφή μου) και στην απελπισία της έπεσε από ένα βράχο που σήμερα ονομάζεται «γκούρι ι μότερξεν μπόρα» (πέτρα αυτής που έχασε την αδερφή). Κατά

μία άλλη εκδοχή, η τσοπανοπούλα έζησε και ειδοποίησε το άλλο χωριό (τα Βίλλια). Ισχυρή είναι και η πίστη στην εκδοχή, ότι διασώθηκαν και άλλοι τσοπάνηδες, οι οποίοι δημιούργησαν το σημερινό χωριό.

Όπως γίνεται φανερό, η μία εκδοχή αναιρεί την άλλη. Αξίζει να τονιστεί, ότι οι περισσότεροι κάτοικοι των Βιλλίων, έχουν την άποψη ότι τα Βίλλια χτίστηκαν από τους λίγους Παλιοχωρίτες που γλύτωσαν. Από την άλλη οι ερευνητές που ασχολήθηκαν με το θέμα έχουν αντίθετη άποψη, την οποία ασπάζομαι εν μέρη. Συγκεκριμένα το Παλιοχώρι, συμπεραίνεται πως καταστράφηκε γύρω στα 1783, στα χρόνια της Τουρκοκρατίας. Εκείνη την περίοδο διεξάγονταν πειρατείες, από Τυνήσιους, Αλγερινούς, Βενετσιάνους, Γενοβέζους, Σικελούς, Τούρκους ακόμη και από Έλληνες.

Επίσης συμπεραίνουμε ότι οι άνθρωποι στο Παλιοχώρι μιλούσαν αρβανίτικα (μότρεν μπόρα), που σημαίνει ότι οι αρβανίτες είχαν ήδη αποικίσει την Αττική, και αυτό όπως γνωρίζουμε συνέβη μεταξύ του 14-15ου αιώνα. Δεν μπορούμε όμως να είμαστε σίγουροι για την ημερομηνία της καταστροφής. Πειρατεία συνέβαινε σε όλα τα χρόνια της Τουρκοκρατίας, και αυτή δεν κράτησε μόνο το 1783. Όμως για την ύπαρξη των Βιλλίων, την εποχή της καταστροφής, μπορούμε να είμαστε σχεδόν σίγουροι.

Οποσδήποτε, οι πρώτοι κάτοικοι των Βιλλίων θα είχαν ως πρώτο μέλημα, να χτίσουν κατοικίες αλλά παράλληλα και ναούς. Η παλαιότερη εκκλησία στα Βίλλια είναι ο Άγιος Αθανάσιος, η οποία χρονολογείται περί το τέλος του 1200. Άρα, εύκολα συμπεραίνουμε ότι εκείνη την εποχή υπήρχε πληθυσμιακή ομάδα στα Βίλλια. Σίγουρα λοιπόν τα Βίλλια υφίστανται την περίοδο καταστροφής του Παλιοχωρίου. Αν υποθέσουμε ότι η καταστροφή έγινε πριν το 1200, πέφτουμε ξανά σε αντίφαση, διότι πριν το 1200 δεν καταγράφονται αρβανίτικες ομάδες στον ελλαδικό χώρο και ως γνωστόν στο Παλιοχώρι μιλούσαν αρβανίτικα. Το θέμα χρειάζεται περισσότερη αναζήτηση, η οποία εκλείπει από τη περιοχή, από ιστορικούς, ερευνητές και αρχαιολόγους.

Εικόνα 3: Χαλάσματα των σπιτιών του Παλιοχωρίου, που καταστράφηκαν από τους πειρατές.

(Πηγή: Προσωπικό αρχείο Παναγιώτη Γκιόκα)

Εικόνα 4: Το εκκλησάκι του Άη Γιώργη στο Παλιοχώρι Βιλλίων.

(Πηγή: <http://agnostiellada.blogspot.com/2013/07/blog-post.html>)

Στο κεφάλαιο αυτό των αποτελεσμάτων, θεώρησα ότι θα ήταν καλύτερα για τον αναγνώστη, να διαβάσει αρχικά την «πρώτη ύπαρξη» του εθίμου ολοκληρωμένη

με όλες τις λεπτομέρειες που μου εξομολογήθηκαν οι ντόπιοι κάτοικοι του χωριού και με όλα τα στοιχεία που μου πρόσφεραν παλαιότερες έρευνες με θέμα το έθιμο του Αγίου Γεωργίου. Ύστερα ο αναγνώστης να διαβάσει σε ξεχωριστή ενότητα τη «δεύτερη ύπαρξη» του εθίμου, όπως τη παρατήρησα ο ίδιος στην επιτόπια ερευνά μου. Και τέλος, σε ένα πίνακα να βρίσκονται συγκεντρωτικά όλα τα αποτελέσματα, κωδικοποιημένα ώστε να μπορεί ο αναγνώστης να τα διακρίνει ακόμη καλύτερα.

4.5. Η πρώτη ύπαρξη του εθίμου

Πρωί - πρωί, ανήμερα του Αγίου Γεωργίου, μικροί και μεγάλοι, άνδρες, γυναίκες και παιδιά, ξεκινούσαν για το Παλιοχώρι. Πεζοί, με άλογα, και με κάρα. Το Παλιοχώρι ως γνωστόν απέχει από τα Βίλλια 4 περίπου χιλιόμετρα. Το φτωχικό εκκλησάκι του Άη Γεωργίου είναι κτισμένο σε ερείπια παλαιοχριστιανικής χριστιανικής Βασιλικής εκκλησίας, που και αυτή ήταν κτισμένη σε χώρο κλασικού ναού. Γύρω του βρίσκονται τα ερείπια από το Παλιοκατούντι (Παλιοώρι).

Μετά την κατασκευτική λειτουργία, άρχιζε το φαγοπότι, και \το γλέντι. Όλοι είχαν μαζί τους τρόφιμα, τυριά, αυγά, κοσώνες (ψωμιά) αλλά και οι ποιμένες της περιοχής, πρόσφεραν στους προσκυνητές γάλα, γιαούρτι και σφαχτά. Όσοι γιόρταζαν είχαν αρνιά, τα σούβλιζαν, έπιναν και τραγουδούσαν. Κερνούσαν τις γύρω συντροφιάς, οι οποίες καθόντουσαν όλο το βράδυ έξω από το εκκλησάκι με τις παρέες τους, κάτω στο γρασίδι και μέσα στις τουλίπες, τραγουδούσαν και χόρευαν.

Αφού τελείωνε το φαγοπότι, άρχιζε ο χορός με τις μεγαλύτερες σε ηλικία να τον ξεκινάνε και ύστερα να μπαίνουν και οι υπόλοιπες στο κύκλο. Σε αυτό το σημείο οφείλω να αναφέρω ότι στις χρονολογίες που οριοθετείτε η παρούσα έρευνα, βάση πληροφορητών, η συμμετοχή των ανδρών στο χορό είναι σχετικά μικρή. Μετά το 1960 άρχισαν να μπαίνουν στο χορό άνδρες, κυρίως οι αρχές του χωριού, όπως ο παπάς, ο δάσκαλος, ο γιατρός και ο δήμαρχος. Παρ' όλα αυτά,

σε παλαιότερες έρευνες που οροθετούνται στις αρχές του 20ου αιώνα περίπου, αναφέρεται ότι υπήρχαν δύο κύκλοι, χωριστά οι άνδρες από τις γυναίκες. Πάντως από το 1960 μέχρι και το 1979, όπου άρχισε να ασχολείται ο τότε Σύλλογος με το έθιμο, η συμμετοχή των ανδρών ήταν αυξημένη.

Ο χορός είναι συρτός στα δύο και χορεύεται με σταυρωμένα χέρια (λαβή X) δηλαδή ο πρώτος με τον δεύτερο και τον τρίτο, ο δεύτερος με τον πρώτο και τον τέταρτο κ.κ., όπως ο χορός της τράτας. Οι γυναίκες και μάλιστα μόνο οι έγγαμες, έχουν τον πρωταρχικό ρόλο στο χορό, με τις πιο ηλικιωμένες από αυτές να χορεύουν στη «κορυφή» και να τραγουδούν το «αυτοσχέδιο» τραγούδι, το οποίο επαναλαμβάνουν οι επόμενες χωρίς τη συνοδεία μουσικών οργάνων. Οι νεότερες έμπαιναν πάντα στο τέλος του κύκλου και σπάνια να ήταν μικρότερες από 15 χρονών. Τα ρούχα που φορούσαν στη γιορτή ήταν τα «καλά» τους, όπως συνηθίζεται σε τέτοιες περιπτώσεις.

Το «Λούλε Σιγκεργιανιότε» το τραγουδάγανε πάντα στα αρβανίτικα, το οποίο είχε περιεχόμενο σχετικό με την εορτή, με την φύση, την λεβεντιά και την αγάπη. Το κύριο χαρακτηριστικό στοιχείο στο τραγούδι είναι το μέτρο και η ομοιοκαταληξία (7/8 3+2+2). Οι στίχοι είναι συγκεκριμένοι και δημιούργημα των γυναικών αποκλειστικά, που με το πέρασ των χρόνων, η κοινωνία υιοθέτησε και έκανε κτήμα της. Ο δημιουργός δεν είναι ένας αλλά πολλοί, και αυτοί είναι προικισμένοι με το χάρισμα της ικανότητας της στιχουργίας. Ορισμένες φορές ο χορός μπορεί να κρατούσε και πάνω από μία ώρα και για αυτό είτε τους «ανακατεύανε» τους στίχους μεταξύ τους, είτε προσθέτανε αυτοσχέδιους εκείνη την ώρα και αν τους άρεσαν τους κρατάγανε.

Στις 11 το πρωί, όλοι μαζί ξεκινούσαν για την επιστροφή στα Βίλλια. Στο δρόμο μάζευαν τουλίπες και τις βάζανε στα αυτιά των αλόγων, έφτιαχναν στεφάνια και στεφάνωναν ανθρώπους και κάρα. Οι καβαλάρηδες κάνανε «κόντρες» μέχρι τα Βίλλια. Τα άλογα σύμφωνα με μαρτυρίες είχαν φτάσει τον αξιοθαύμαστο αριθμό 50 κάποιες χρονιές. Στην είσοδο του χωριού, που λέγεται περιοχή «Κίμθι», μαζεύονταν όλοι μαζί με τους καβαλάρηδες-φουστανελάδες και σχηματιζόταν μια μεγαλοπρεπής πομπή, μέχρι την κεντρική πλατεία του χωριού

που βρίσκεται και η κεντρική εκκλησία. Στο δρόμο οι νέες και νέοι πετούσαν λουλούδια και τραγουδάγανε. Η πορεία της πομπής έχει συμβολικό χαρακτήρα καθώς συνδέει το παλιό χωριό (Παλιοχώρι) με τον σημερινό οικισμό των Βιλλίων σαν ένα αόρατο αλλά πανίσχυρο νήμα για την κοινή καταγωγή, ενισχύοντας έτσι και τη συλλογική μνήμη. Στη πλατεία της εκκλησίας βρίσκονταν όσοι από τους κατοίκους δεν είχαν μεταβεί στον Άη Γιώργη. Εκεί γινόταν ο τελευταίος χορός με περισσότερη συμμετοχή κόσμου και από άνδρες και κρατούσε αρκετή ώρα. Τραγουδούσαν μόνο το «Λούλε» χωρίς μουσικά όργανα και ύστερα διαλύονταν.

Στη πλατεία εδέσματα δεν υπήρχαν μέχρι την ενασχόληση του Συλλόγου με το έθιμο. Στο τέλος της ωραίας αυτής γιορτής, οι καβαλάρηδες διέσχισαν το χωριό για να χαιρετήσουν τους Γιώργηδες και να τους ευχηθούν. Όπου χωρούσαν οι αυλές, έμπαιναν έφιπποι μέσα στα συγγενικά τους κυρίως σπίτια και τους κερνούσαν κρασί, τηγανίτες, μεζέδες κλπ. Αξίζει να τονιστεί ότι όποια ημερομηνία και να γιορταζόταν ο Άγιος Γεώργιος, είτε στις 23 Απριλίου, είτε τη Δευτέρα του Πάσχα, το έθιμο και οι διαδικασίες του, παρέμεναν ως έχειν.

Τέλος, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι το συγκεκριμένο έθιμο δεν σταμάτησε ποτέ να πραγματοποιείται. Ακόμη και σε περιόδους όπως κατοχή, εμφύλιος κλπ., το έθιμο γινόταν και ήταν αξιοθαύμαστη η παρότρυνση των ιερέων της εποχής ώστε να πραγματοποιηθεί χορός για τον Άη-Γιώργη.

4.6. Η δεύτερη ύπαρξη του εθίμου

Την ημέρα της γιορτής του Αγίου Γεωργίου, στις 7:30 περίπου το πρωί, αρχίζει η λειτουργία με αραιό πλήθος αρχικά, το οποίο αυξάνεται όσο περνάει η ώρα, καθώς καταφθάνουν συνεχώς αμάξια με κόσμο. Μία ώρα μετά περίπου έρχονται οι καβαλάρηδες ντυμένοι τσολιάδες, οι οποίοι σπάνια να είναι παραπάνω από 4. Αν πάλι το έθιμο γιορταστεί 23 Απριλίου και είναι και καθημερινή, τότε οι καβαλάρηδες είναι ακόμη πιο λίγοι και χωρίς φουστάνελες, αλλά με τα καθημερινά τους ρούχα. Στα χέρια του ο πρώτος καβαλάρης κρατάει την ελληνική σημαία, η οποία απεικονίζει στο κέντρο της τον Άγιο Γεώργιο τον

Τροπαιοφόρο. Στην συνέχεια γίνεται υποστύλωση της σημαίας έξω από την εκκλησία.

Όσο διαρκεί η λειτουργία, ο κόσμος που δεν είναι μέσα στο εκκλησάκι, αφού είναι μικρό και δεν έχει μεγάλη χωρητικότητα, κάθεται έξω σε παρέες μιλώντας και περιμένοντας να έρθει η ώρα να δει το χορό. Οι νέες κοπέλες που ανήκουν στα χορευτικά τμήματα του Μορφωτικού Συλλόγου, είναι ντυμένες με παραδοσιακές αρβανίτικες φορεσιές και είτε καλωσορίζουν τον κόσμο που φτάνει στο εκκλησάκι, είτε βγάζουν φωτογραφίες με τα άλογα και τους καβαλάρηδες. Τα αγόρια του Συλλόγου είναι ντυμένα τσολιάδες και απλά στέκονται όλοι μαζί. Όταν τελειώσει η λειτουργία, πραγματοποιείται αρτοκλασία και στο τέλος βγαίνουν όλοι στο προαύλιο της εκκλησίας για να παρακολουθήσουν το χορό που θα γίνει από τις γυναίκες. Άνδρες δεν συμμετέχουν.

Πρώτες στο κύκλο είναι οι ηλικιωμένες γυναίκες, στη συνέχεια ακολουθεί το τμήμα του Συλλόγου με τις νέες κοπέλες, που η μικρότερη μπορεί να έχει την ηλικία των 5 ετών και μετά από αυτές, προς στο τέλος του κύκλου, οι υπόλοιπες γυναίκες που ήρθαν για το έθιμο και δεν ανήκουν σε κάποια «ομάδα». Γίνεται φανερό ότι η «ιεραρχία» της σειράς στο κύκλο έχει αλλάξει και δεν είναι όπως στη πρώτη ύπαρξη. Η ενδυμασία των ηλικιωμένων γυναικών αλλάζει ανάλογα με το πότε θα γιορταστεί ο Άη Γιώργης.

Για παράδειγμα, τον Απρίλιο του 2017, τη Δευτέρα του Πάσχα, τα ρούχα τους ήταν πανομοιότυπα, ώστε να δείχνουν ότι είναι μια οργανωμένη ομάδα χορωδίας (μαύρο ταγιέρ, μωβ φουλάρι). Συγκεκριμένα οι ίδιες γυναίκες απαρτίζουν την χορωδία του Κ.Α.Π.Η Βιλλίων. Αντίθετα, τον επόμενο χρόνο, που ήταν καθημερινή και ο Άη Γιώργης γιορτάστηκε στην ημέρα του, 23 Απριλίου, η κάθε μία φορούσε διαφορετικά ρούχα και ήταν πιο απλά. Οι κοπέλες του Συλλόγου όπως πάντα φοράνε τις αρβανίτικες φορεσιές και οι υπόλοιπες γυναίκες είναι ντυμένες με τα απλά και καθημερινά τους ρούχα. Κάποιος θα μπορούσε να πει ότι βλέπει τρεις υποομάδες μέσα στον ίδιο κύκλο.

Ο χορός είναι ίδιος με της πρώτης ύπαρξης, συρτός στα δύο, στη μορφή της τράτας των Μεγάρων και με «ψαράδικη λαβή» (X). Να τονιστεί ότι στη δεύτερη ύπαρξη δεν ξεκινάνε τον χορό οι ηλικιωμένες γυναίκες και ύστερα μπαίνουν από πίσω οι υπόλοιπες όπως στην πρώτη ύπαρξη, αλλά τον ξεκινάνε όλες μαζί. «Στήνονται» στο κύκλο όλες οι γυναίκες και όταν είναι όλες μαζεμένες αρχίζουν τον χορό.

Το τραγούδι και εδώ λέγεται αρχικά από τις ηλικιωμένες που είναι μπροστά και έπειτα επαναλαμβάνεται από τις υπόλοιπες γυναίκες χωρίς συνοδεία μουσικών οργάνων, με μία όμως διαφορά από την πρώτη ύπαρξη. Οι νέες κοπέλες που φοράνε παραδοσιακές φορεσιές, όχι μόνο είναι σε θέση στο κύκλο που δεν αντιστοιχεί στην πρώτη ύπαρξη αλλά δεν λένε και το τραγούδι, ούτε καν το επαναλαμβάνουν.

Το αποτέλεσμα είναι το τραγούδι να επαναλαμβάνεται από τις υπόλοιπες γυναίκες που είναι στο τέλος και έτσι να χάνεται η εσωτερική συνοχή του κύκλου. Επίσης δεν παρατηρείται δημιουργία αυτοσχέδιων στίχων από τις γυναίκες. Να προσπαθήσουν έστω δηλαδή να ενσωματώσουν καινούριους στίχους στο τραγούδι. Μια χρονιά έγινε προσπάθεια να τραγουδηθεί και ένας στίχος καινούριος μαζί με το υπόλοιπο τραγούδι, ο οποίος ήταν δημιούργημα της Κούλας Καραϊσκού. Παρ' όλα αυτά δεν έγινε αποδεκτός από τις υπόλοιπες γυναίκες του χορού και δεν ειπώθηκε ποτέ.

Όταν τελειώσει ο χορός, πρώτοι για το χωριό φεύγουν οι καβαλάρηδες τρεχάλα στα άλογα. Ο κόσμος αναχωρεί και αυτός με τα αυτοκίνητα του, για την κεντρική πλατεία του χωριού, που θα ξαναγίνει χορός. Σε ένα σημείο της αγοράς των Βιλλίων που έχουν ορίσει εξ αρχής οι φορείς της εκδήλωσης για συνάντηση της ορχήστρας με τα παιδιά του Συλλόγου, ξεκινάει πομπή με κλαρίνα μπροστά και πίσω οι νέες και νέοι με παραδοσιακές φορεσιές να πετάνε λουλούδια καθώς περνάνε την αγορά του χωριού και πιο πίσω ο κόσμος που ακολουθεί την πομπή. Οι καβαλάρηδες τρέχουν πιο μπροστά και φτάνουν στην πλατεία της εκκλησίας, όπου εκεί τους περιμένει ο κόσμος που επέστρεψε από τον Άη Γιώργη και αυτοί που δεν πήγαν στο εκκλησάκι του αγίου. Στη πλατεία θα χορευτεί ξανά το

«Λούλε», αυτή τη φορά από πιο πολύ κόσμος, μόνο με γυναίκες βέβαια. Συνήθως στη πλατεία ο κύκλος έχει την ίδια μορφή όπως και στο Παλιοχώρι, μπροστά οι μεγάλες και πίσω οι νεότερες.

Παρ' όλα αυτά, τον Απρίλιου του 2017 που έκανα την επιτόπια έρευνα στο έθιμο, παρατήρησα κάτι καινούριο όσον αφορά τη μορφή του κύκλου. Οι «μεγάλες» και οι «μικρές» χόρευαν σε ξεχωριστούς κύκλους, με τις μεγαλύτερες σε ηλικία γυναίκες να χορεύουν στον εξωτερικό κύκλο και τις νέες που ανήκουν στο Σύλλογο στον εσωτερικό κύκλο. Στο κέντρο βρίσκονται οι καβαλάρηδες.

Μόλις τελειώσουν το «Λούλε Σιγκεριανιότε» που τραγουδιέται χωρίς μουσικά όργανα πάλι, η ορχήστρα θα παίξει τσάμικα και καλαματιανά και άλλα αρβανίτικα τραγούδια στα οποία χορεύουν κυρίως τα τμήματα του Συλλόγου και κάποιοι λίγοι ντόπιοι σε ξεχωριστό κύκλο με πρώτο τον δήμαρχο η κάποια άλλη αρχή του χωριού, όχι όμως τον παππά όπως γινόταν στη πρώτη ύπαρξη. Είναι αξιοσημείωτο ότι οι ηλικιωμένες γυναίκες απουσιάζουν από αυτούς του χορούς, χορεύουν μόνο το «Λούλε». Ορχήστρα και τραγουδιστής δεν υπήρχε πάντα αλλά φρόντιζε ο Σύλλογος να υπάρχει «DJ». Επίσης κάποιες χρονιές ο Σύλλογος φρόντιζε να παρέχονται εδέσματα στην πλατεία, όπως κρασί, αυγά, κουλούρια κλπ.

Πρέπει σε αυτό το σημείο να τονίσω, ότι όλες αυτές οι διαδικασίες μετά τη λειτουργία και το χορό στο Παλιοχώρι, δηλαδή η πομπή και οι χοροί στη πλατεία των Βιλλίων, συμβαίνουν μόνο όταν ο Άγιος Γεώργιος γιορταστεί Δευτέρα του Πάσχα. Όταν γιορταστεί στις 23 Απριλίου και είναι καθημερινή μέρα, δεν συμβαίνει τίποτα από τα παραπάνω. Τότε το έθιμο αρχίζει και τελειώνει στο εκκλησάκι του αγίου στο Παλιοχώρι. Χορεύουν εκεί όπως ανέφερα προηγουμένως και ύστερα «διαλύονται».

Βέβαια αυτή η «δεύτερο-υπαρξιακή» συνήθεια, που «κάποιοι» «επέβαλαν», δεν στάθηκε εμπόδιο για κάποιες λίγες ηλικιωμένες γυναίκες, οι οποίες στις 23 Απριλίου 2018 πήγαν στην πλατεία των Βιλλίων μετά το τέλος του χορού στο

Παλιοχώρι, και χόρεψαν το «Λούλε» χωρίς σύλλογο και με ελάχιστο κόσμο να τις παρακολουθεί.

4.7. Η ίδρυση των πολιτιστικών συλλόγων και η ενασχόληση τους με το έθιμο του Αγίου Γεωργίου

Στα Βίλλια δημιουργήθηκαν κατά καιρούς-και συνεχίζουν και σήμερα να δραστηριοποιούνται-πολλοί σύλλογοι, με εξωραϊστικούς, εκπολιτιστικούς και λαογραφικούς σκοπούς. Σε εποχές μάλιστα που τα μέσα διασκέδασης και επιμόρφωσης ήταν περιορισμένα και η πληροφόρηση δύσκολα έφτανε μέχρι τα Βίλλια, οι σύλλογοι επιτέλεσαν μοναδικό έργο, με θεατρικές παραστάσεις, εκπαιδευτικές ομιλίες, επιμορφωτικές εκδρομές, συγκεντρώσεις και χορούς, με τη συμμετοχή όλων των Βιλλιωτών.

Θα αναφερθώ σε αυτούς, βάση χρονολογική σειρά που ιδρύθηκαν και με βάση τα στοιχεία που υπάρχουν:

1. Το έτος 1915 ιδρύθηκε ο «Εν Λαυρίω Σύνδεσμος των Ειδυλλιέων», από Βιλλιώτες που δούλευαν στα μεταλλεία του Λαυρίου.
2. Το έτος 1918 ιδρύθηκε στην Αμερική και συγκεκριμένα στο Κλίβελαντ, στην πολιτεία Οχάιο, από Βιλλιώτες μετανάστες, ο Ελληνοβοηθητικός Σύλλογος «Ειδυλλία», με σκοπό τη βοήθεια της ιδιαίτερης πατρίδας.
3. Το έτος 1923 ιδρύθηκε στα Βίλλια ο «Σύλλογος Φιλοπροόδων».
4. Το έτος 1925 ιδρύθηκε ο Σύλλογος των Φιλοπρασίνων.
5. Το έτος 1928 ιδρύθηκε ο πρώτος Αθλητικός Σύλλογος.
6. Με επιφύλαξη αναφέρω την ημερομηνία ίδρυσης για τον «Σύλλογο των εν Αθήναις και Πειραιεί Βιλλιωτών», περίπου το 1950 και με διάρκεια περίπου 10 χρόνια.
7. Το 1976 ιδρύθηκε ο «Μορφωτικός και Εκπολιτιστικός Σύλλογος Βιλλίων»
8. Το 1999 ιδρύθηκε ο «Εκπολιτιστικός-Λαογραφικός-Εξωραϊστικός Σύλλογος Βιλλίων», με διάρκεια μέχρι σήμερα.

Από τους παραπάνω συλλόγους, προσπάθεια για να αναζωογονηθεί και να ξαναβρεί η γιορτή του Άη Γιώργη την παλιά της αίγλη, κατεβλήθη από τους τρεις τελευταίους. Περισσότερες όμως πληροφορίες συλλέχτηκαν για τους δύο πιο πρόσφατους, λόγο ελλιπών πληροφοριών για τον «Σύλλογο των εν Αθήναις και Πειραιεί Βιλλιωτών».

Συγκεκριμένα, για τον Μορφωτικό και Εκπολιτιστικό Σύλλογο που ιδρύθηκε το 1976, οι ενέργειες του στο έθιμο του Αγίου Γεωργίου, μελετήθηκαν από τα «Βιλλιώτικα Νέα», τοπική εφημερίδα η οποία εκδόθηκε με πρωτοβουλία του τότε συλλόγου και τύπωσε το πρώτο της φύλλο τον Μάιο του 1977. Ο σύλλογος αυτός, άρχισε να ασχολείται με το έθιμο και το ένταξε στο πολιτιστικό του πρόγραμμα από το 1979. Στόχος ήταν η διατήρηση, ο εμπλουτισμός και η πιστή αναβίωση του όσο ήταν δυνατόν. Μέχρι το 1979 η γιορτή πραγματοποιούταν χωρίς κάποιον συγκεκριμένο φορέα αλλά με τον αυθορμητισμό και την ιστορική συνείδηση των ντόπιων. Ειδικότερα το 1978, το έθιμο ζωντάνεψε με τις ενέργειες της νεολαίας, οι οποίοι αγόρασαν οι ίδιοι παραδοσιακές φορεσιές και προμηθεύτηκαν άλογα. Στη πλατεία χόρεψαν το «Λούλε» μαζί γυναίκες-άνδρες και σύμφωνα με εκτιμήσεις είχε πιο πολύ κόσμο από ποτέ άλλοτε.

Το 1979 ο σύλλογος τονίζει στο φύλλο του Απριλίου της εφημερίδας, ότι το έθιμο γιορτάστηκε με επιτυχία και ότι ο σύλλογος πέτυχε το σκοπό του δηλαδή να σύρουν τον χορό μόνο γυναίκες αφού έτσι λέει η παράδοση σύμφωνα με την τότε διοίκηση του συλλόγου. Ύστερα ακολούθησε φαγοπότι στις ταβέρνες με τους νέους και νέες που πήραν μέρος στην εκδήλωση. Προφανώς ήταν και αυτό μέρος της παράδοσης. Τον επόμενο χρόνο, η γιορτή του Αγίου Γεωργίου «έπεσε» καθημερινή, δηλαδή την ημέρα που γιορτάζεται κανονικά ο άγιος, 23 Απριλίου.

Ο σύλλογος προβληματίστηκε για το αν γιόρταζε ή όχι την μέρα, παρ' όλα αυτά γιορτάστηκε όπως έπρεπε. Στη πλατεία υπήρχε ορχήστρα αφού χορεύτηκαν και άλλοι χοροί εκτός του «Λούλε». Όταν τελείωσε η γιορτή ακολούθησε φαγοπότι με το Σύλλογο και τους χορευτές. Επίσης στη γιορτή παρευρίσκονταν και διπλωματικοί εκπρόσωποι της Αλβανικής Πρεσβείας, οι οποίοι σύμφωνα με πληροφορίες ήταν προσκεκλημένοι «φίλοι» του τότε δημάρχου Ιωάννη Γκίκα.

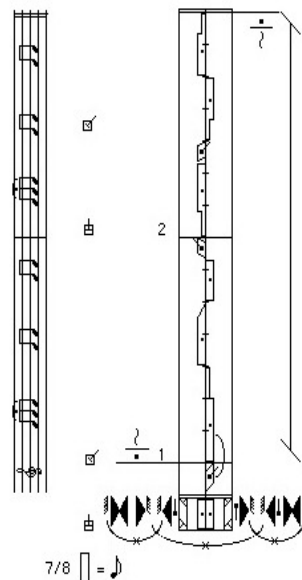
Το 1982 αναφέρεται στην εφημερίδα, η οποία είναι όργανο του συλλόγου, η δεύτερη ύπαρξη του εθίμου και ότι χόρευαν και άνδρες σε ξεχωριστό κύκλο από τις γυναίκες. Από φωτογραφία βλέπουμε ότι ο χορός στη πλατεία έγινε από γυναίκες μόνο. Πρώτες ήταν οι πιο μεγάλες σε ηλικία με τα κανονικά τους ρούχα και ακολουθούσαν οι νέες, ντυμένες με φορεσιές παραδοσιακές, τις οποίες προμήθευε ο σύλλογος. Είναι αξιοπρόσεκτος ο τίτλος που χρησιμοποιήθηκε πάνω από τρεις φωτογραφίες στο τεύχος της εφημερίδας του Απριλίου-Μαΐου του 1983: «Άη Γιώργης, η γιορτή του Μορφωτικού Συλλόγου». Μάλιστα στις φωτογραφίες φαίνονται άνδρες και γυναίκες να χορεύουν στην πλατεία το «Λούλε» με παραδοσιακές φορεσιές. Το 1984 χόρεψε και ο παππάς μπροστά στο κύκλο, στο χορό στη πλατεία, όχι όμως το «Λούλε».

Στο τεύχος του Μαΐου του 1986, αναφέρεται ότι πολλές μέρες πριν την γιορτή, η δασκάλα χορού, Σωτηρία Μπεθάνη, δίδαξε τους νέους τους τοπικούς χορούς. Την ίδια χρονολογία επίσης «διαλύθηκε» και ο τότε σύλλογος,

Έπειτα τα επόμενα τεύχη από τα «Βιλλιώτικα Νέα» δεν περιείχαν καμία αναφορά για το έθιμο και γενικώς η εφημερίδα έγινε πολύ λυτή, ώσπου και σταμάτησε η κυκλοφορία της. Για δώδεκα χρόνια δεν υπήρχε σύλλογος στα Βίλλια, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι σταμάτησε να γιορτάζεται το έθιμο.

Το 1999 ιδρύεται ο «Μορφωτικός-Λαογραφικός-Εξωραϊστικός Σύλλογος Βιλλίων» και εντάσσει ξανά την θρησκευτική αυτή γιορτή στο πολιτιστικό του πρόγραμμα. Ο χορός του Άη-Γιώργη διδάσκεται πλέον στο χορευτικό τμήμα του συλλόγου από το 1999 με συγκεκριμένο δάσκαλο, τον Παναγιώτη Λούκο. Η διδασκαλία του χορού γίνεται κυρίως στις κοπέλες. Επίσης πραγματοποιείται και διδασκαλία στο τραγούδι του Αγίου Γεωργίου από τον δάσκαλο χορού, μόνο στα κορίτσια και όχι στα αγόρια των τμημάτων. Όταν η γιορτή μεταφέρεται στην πλατεία του χωριού, ο σύλλογος εκεί έχει φροντίσει να υπάρχουν μουσικά όργανα ώστε να χορευτούν και πανελλήνιοι παραδοσιακοί χοροί εκτός από το χορό του Αγίου Γεωργίου. Θα λέγαμε ότι η δεύτερη ύπαρξη του εθίμου ξεκίνησε ολοκληρωτικά με την ίδρυση αυτού, του τελευταίου ισχύοντος συλλόγου.

Τέλος, αξίζει να τονιστεί ότι ο ισχύον σύλλογος πραγματοποιεί «μεγαλοπρεπής» εκδήλωση για τη γιορτή του Άη-Γιώργη, μόνο όταν γιορταστεί την επόμενη μέρα του Πάσχα. Όταν ο Άη-Γιώργης γιορταστεί στις 23 Απριλίου, που είναι η «ημέρα» του και είναι και καθημερινή, δεν πραγματοποιείται κάποιας μορφής εκδήλωση στη πλατεία των Βιλλίων, παρά μόνο ο χορός στο εκκλησάκι του Άη-Γιώργη στο Παλιοχώρι, που εκεί τα κορίτσια του συλλόγου ντύνονται με παραδοσιακές αρβανίτικες «νυφικές φορεσιές» και χορεύουν, ενώ τα αγόρια φοράνε αρβανίτικη φουστανέλα και παρακολουθούν το δρώμενο.

Σχήμα 4.1: Σημειογραφική καταγραφή του χορού «Λούλε Σιγκεριανιότε», στη γιορτή του Αγίου Γεωργίου («πρώτη» ύπαρξη)

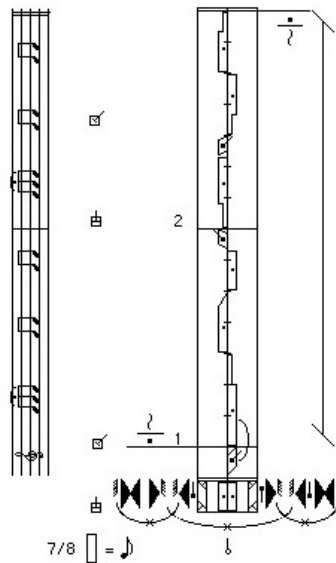
Πίνακας 4.1: Μορφότυπος του χορού στο πλαίσιο της γιορτής του Αγίου Γεωργίου, στο Παλιοχώρι («πρώτη» ύπαρξη)

<p>Λούλε Σιγκεριανιότε («πρώτη» ύπαρξη) 7/8 (3+2+2), ΟΦ, Α—Γ—Α, δεξιά κατεύθυνση</p>
<p>ΧΦ/ΣΥΡΤΟΣ ΤΗΣ ΤΡΑΤΑΣ $F = X1[\delta 3/8 + (\alpha 2/8 - \delta 2/8)] + X2[\alpha 3/8 + (\delta 2/8 -$</p>

$\alpha 2/8$)]	↑	↓	↓	↑
-----------------	---	---	---	---

Πίνακας 4.2: Μορφότυπος του χορού στο πλαίσιο της γιορτής του Αγίου Γεωργίου, στη κεντρική πλατεία των Βιλλίων («πρώτη» ύπαρξη)

Λούλε Σιγκεριανιότε («πρώτη» ύπαρξη)				
7/8 (3+2+2), ΟΦ, ΑΓ, δεξιά κατεύθυνση				
ΧΦ/ΣΥΡΤΟΣ ΤΗΣ ΤΡΑΤΑΣ $F = X1[\delta 3/8 + (\alpha 2/8 - \delta 2/8)] + X2[\alpha 3/8 + (\delta 2/8 - \alpha 2/8)]$				
↑		↑	↓	↓

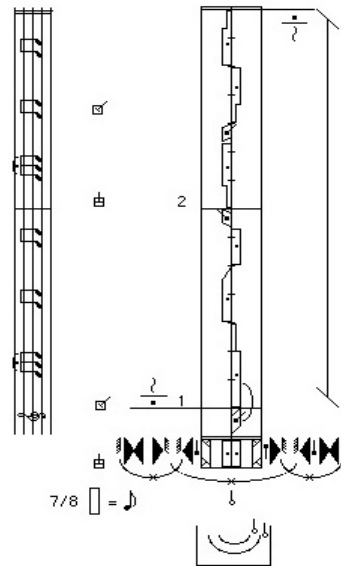
Σχήμα 4.2: Σημειογραφική καταγραφή του χορού «Λούλε Σιγκεριανιότε», στη γιορτή του Αγίου Γεωργίου, στο παλιοχώρι Βιλλίων Αττικής («δεύτερη» ύπαρξη)

Πίνακας 4.3: Μορφότυπος του χορού στο πλαίσιο της γιορτής του Αγίου Γεωργίου σήμερα στο Παλιοχώρι («δεύτερη» ύπαρξη)

Λούλε Σιγκεριανιότε («δεύτερη» ύπαρξη)				
7/8 (3+2+2), ΟΦ, Γ, δεξιά κατεύθυνση				

$$\text{ΧΦ/ΣΥΡΤΟΣ ΤΗΣ ΤΡΑΤΑΣ F} = \text{X1}[\delta 3/8 + (\alpha 2/8 - \delta 2/8)] + \text{X2}[\alpha 3/8 + (\delta 2/8 - \alpha 2/8)]$$

↑
↓
↓
↑

Σχήμα 4.3: Σημειογραφική καταγραφή του χορού «Λούλε Σιγκεριανιότε», στη κεντρική πλατεία Βιλλίων («δεύτερη» ύπαρξη)

Πίνακας 4.4: Μορφότυπος του χορού στο πλαίσιο της γιορτής του Αγίου Γεωργίου σήμερα στη κεντρική πλατεία Βιλλίων («δεύτερη» ύπαρξη)

Λούλε Σιγκεριανιότε («δεύτερη» ύπαρξη)	
7/8 (3+2+2), ΟΦ, ΓΓ, δεξιά κατεύθυνση	
$\text{ΧΦ/ΣΥΡΤΟΣ ΤΗΣ ΤΡΑΤΑΣ F} = \text{X1}[\delta 3/8 + (\alpha 2/8 - \delta 2/8)] + \text{X2}[\alpha 3/8 + (\delta 2/8 - \alpha 2/8)]$ <p style="text-align: center;"> ↑ ↓ ↓ ↑ </p>	

Πίνακας 4.5: Ομοιότητες και διαφορές στο έθιμο του Αγίου Γεωργίου μεταξύ ‘πρώτης’ και ‘δεύτερης’ ύπαρξης στο ομώνυμο εκκλησάκι στο Παλιοχώρι

	Πρώτη ύπαρξη	Δεύτερη ύπαρξη
Ημερομηνία τέλεσης	23 Απριλίου ή Δευτέρα του Πάσχα	Δευτέρα του Πάσχα ή 23 Απριλίου
Τελεστές	Αυθόρμητη, συμμετείχε όποιος ήθελε	Αυθόρμητη και συνειδητή αποχή
Χορογραφία	Συρτός χορός της τράτας	Συρτός χορός της τράτας

	(Λούλε Σιγκεριανιότε). Συγκεκριμένες κινήσεις, δεν υπάρχει αυτοσχεδιασμός, δεν διαταράσσετε η ροή του χορού.	(Λούλε Σιγκεριανιότε). Συγκεκριμένες κινήσεις, δεν υπάρχει αυτοσχεδιασμός, δεν διαταράσσετε η ροή του χορού.
Λαβή	Η λαβή είναι χιαστή (X), ο πρώτος πιάνεται με τον τρίτο και τον δεύτερο, ο δεύτερος με τον τέταρτο και τον τρίτο κ.ο.κ	Η λαβή είναι χιαστή (X), ο πρώτος πιάνεται με τον τρίτο και τον δεύτερο, ο δεύτερος με τον τέταρτο και τον τρίτο κ.ο.κ
Χρήση χώρου	Ανοικτός κύκλος, μετακίνηση προς τα δεξιά	Ανοικτός κύκλος, μετακίνηση προς τα δεξιά
Χορευτές	Ένας ή δύο ξεχωριστοί κύκλοι. Πρώτοι οι τοπικοί άρχοντες του χωριού ακολουθούν οι πιο μεγάλες σε ηλικία γυναίκες και πίσω ακολουθούν οι νεότερες και άνδρες.	Ένας ομόκεντρος κύκλος. Οι πιο μεγάλες σε ηλικία γυναίκες μπροστά και ακολουθούν κορίτσια του συλλόγου και νεότερες γυναίκες.
Ρυθμός/ρυθμικό σχήμα	7/8 (3+2+2)	7/8 (3+2+2)
Ρυθμική αγωγή	Γρήγορη	Γρήγορη
Μουσική συνοδεία	Τραγούδι με το στόμα	Τραγούδι με το στόμα
Τραγούδι	Αντιφωνικά, πρώτα οι γυναίκες που είναι πρώτες στο κύκλο και επαναλαμβάνεται από τις νεότερες που ακολουθούν.	Αντιφωνικά, πρώτα οι γυναίκες που είναι πρώτες στο κύκλο και επαναλαμβάνεται από τις νεότερες που ακολουθούν.
Χορευτική φόρμα	Ομοιογενής αλυσιδωτή φόρμα	Ομοιογενής αλυσιδωτή φόρμα
Ενδυμασία	Καθημερινές ενδυμασίες και οι γυναίκες και οι άνδρες.	Παραδοσιακές ενδυμασίες ο σύλλογος, οι πρώτες στο κύκλο γυναίκες φοράνε μαύρο ταγιέρ με φουλάρι στο λαιμό και ο υπόλοιπος κόσμος τα καθημερινά του ρούχα.
Λειτουργία	Ψυχαγωγία, αλλά ο κυριότερος σκοπός ήταν	Ψυχαγωγία, διασκέδαση στο πλαίσιο μιας

	η αγάπη, η γιορτή του Αγίου Γεωργίου, η συγκέντρωση των ντόπιων ώστε να γλεντήσουν, να χορέψουν και να τραγουδήσουν όλοι μαζί. Ήταν μια ευκαιρία να έρθουν σε επαφή με τους συμπολίτες τους καθώς και μια μορφή «εξόδου» της εποχής.	εκδήλωσης με στόχο το έθιμο να παραμείνει και να συνεχιστεί. Παράλληλα είναι και ένας τρόπος προβολής της συμβολής στο έθιμο, της εκάστοτε διοίκησης του συλλόγου.
--	--	--

Πίνακας 4.6: Ομοιότητες και διαφορές στο έθιμο του Αγίου Γεωργίου μεταξύ ‘πρώτης’ και ‘δεύτερης’ ύπαρξης στην πλατεία του χωριού

	Πρώτη ύπαρξη	Δεύτερη ύπαρξη
Ημερομηνία τέλεσης	23 Απριλίου ή Δευτέρα του Πάσχα	Δευτέρα του Πάσχα και 23 Απριλίου μόνο αν συμπίπτει μη εργάσιμη μέρα
Τελεστές	Αυθόρμητη, συμμετείχε όποιος ήθελε	Αυθόρμητη και συνειδητή αποχή
Χορογραφία	Συρτός χορός της τράτας (Λούλε Σιγκεριανιότε). Συγκεκριμένες κινήσεις, δεν υπάρχει αυτοσχεδιασμός, δεν διαταράσσετε η ροή του χορού.	Συρτός χορός της τράτας (Λούλε Σιγκεριανιότε). Επίσης τσάμικα, καλαματιανά και καγκέλι.
Λαβή	Η λαβή είναι χιαστή (X).	Η λαβή είναι χιαστή (X) στη τράτα, στα τσάμικα και καλαματιανά από τις παλάμες με λυγισμένους αγκώνες (W) και στο καγκέλι ελεύθερα (Ψ).
Χρήση χώρου	Ανοικτός κύκλος, μετακίνηση προς τα	Ανοικτός κύκλος, μετακίνηση προς τα δεξιά

	δεξιά	
Χορευτές	Ένας ομόκεντρος κύκλος. Άνδρες και γυναίκες ανάμεικτα	Δύο ομόκεντροι κύκλοι στη μορφή διπλοκάγκελου, μόνο με γυναίκες. Ο εσωτερικός κύκλος είναι των κοριτσιών του συλλόγου και ο εξωτερικός των ηλικιωμένων γυναικών. Στους υπόλοιπους χορούς έχουμε πάλι μια μορφή διπλοκάγκελου. Εσωτερικά ο σύλλογος και εξωτερικά οι κάτοικοι του χωριού με πρώτο τον πρόεδρο του συλλόγου ή τον/την δήμαρχο.
Ρυθμός/ρυθμικό σχήμα	7/8 (3+2+2)	Τράτα, συρτά, καλαματιανά 7/8(3+2+2), γύρισμα σε καγκέλι 2/4 (1+1/8+1/8), και τσάμικα 3/4 (2+1)
Ρυθμική αγωγή	Γρήγορη	Γρήγορη
Μουσική συνοδεία	Τραγούδι με το στόμα	Τραγούδι με το στόμα στη τράτα. Μουσική συνοδεία από την ορχήστρα στα υπόλοιπα τραγούδια.
Τραγούδι	Αντιφωνικά, πρώτα οι γυναίκες που είναι πρώτες στο κύκλο και επαναλαμβάνεται από τις νεότερες που ακολουθούν.	Αντιφωνικά στη τράτα, πρώτα οι γυναίκες που είναι πρώτες στο κύκλο και επαναλαμβάνεται από τις νεότερες που ακολουθούν. Στους υπόλοιπους χορούς υπάρχει τραγουδιστής ή παίζεται απο CD.
Χορευτική φόρμα	Ομοιογενής αλυσιδωτή φόρμα	Ομοιογενής αλυσιδωτή φόρμα
Ενδυμασία	Καθημερινές ενδυμασίες και οι γυναίκες και οι άνδρες.	Παραδοσιακές ενδυμασίες ο σύλλογος, οι πρώτες στο κύκλο γυναίκες φοράνε μαύρο ταγιέρ με φουλάρι στο

		λαιμό και ο υπόλοιπος κόσμος τα καθημερινά του ρούχα.
Λειτουργία	<p>Ψυχαγωγία, αλλά ο κυριότερος σκοπός ήταν η αγάπη, η γιορτή του Αγίου Γεωργίου, η συγκέντρωση των ντόπιων ώστε να γλεντήσουν, να χορέψουν και να τραγουδήσουν όλοι μαζί. Ήταν μια ευκαιρία να έρθουν σε επαφή με τους συμπολίτες τους καθώς και μια μορφή «εξόδου» της εποχής.</p>	<p>Ψυχαγωγία, διασκέδαση στο πλαίσιο μιας εκδήλωσης με στόχο το έθιμο να παραμείνει και να συνεχιστεί. Παράλληλα είναι και ένας τρόπος προβολής της συμβολής στο έθιμο, της εκάστοτε διοίκησης του συλλόγου.</p>

V. ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Η ερευνητική αυτή μελέτη ασχολήθηκε με το χορευτικό έθιμο του Αγίου Γεωργίου στο Παλιοχώρι, περίπου 4χλμ νοτιοδυτικά από τα Βίλλια Αττικής και τις διαφορές που παρουσιάζει μεταξύ πρώτης και δεύτερης ύπαρξης. Ο λόγος της επιλογής του συγκεκριμένου θέματος ήταν πρωτίστως, η καταγωγή μου από τα Βίλλια καθώς και η αγάπη μου για την παράδοση του τόπου μου. Επίσης μελέτες για την τοπική ταυτότητα των Βιλλιωτών, τους χορούς τους και τα τραγούδια τους, έχουν γίνει αρκετές αλλά καμία, με εξαίρεση της Ανδρομάχης Οικονόμου, δεν ασχολήθηκε εξ'ολοκλήρου με το θρησκευτικό αυτό έθιμο, με σκοπό να το αναλύσει σε όλο του το φάσμα και να μπει στη διαδικασία σύγκρισης πρώτης με δεύτερης ύπαρξης. Από την άλλη, η Ανδρομάχη Οικονόμου έκανε μία πολύ αξιολογήσιμη έρευνα για το συγκεκριμένο έθιμο, με μικρή όμως «έκταση» και ορισμένα «σφάλματα» τα οποία εγώ έκρινα.

Από την ανάλυση του χορού δεν βρέθηκαν διαφορές ως προς τη μορφή (κινήσεις, λαβή). Ο χορός δηλαδή δεν έχει αλλάξει, οι κινήσεις είναι ίδιες. Και αυτό οφείλεται στην λιτότητα, ακεραιότητα, αυστηρότητα, απλότητα και εγκράτεια του χαρακτήρα των αρβανιτών. Δεν είναι πηδηχτός χορός, ούτε έχει εξάρσεις και αυτοσχεδιασμούς. Είναι απλός με σοβαρό ύφος. Σε αυτό συμβάλει και το γεγονός ότι είναι ένας σχετικά απλός χορός, δηλαδή η παράταξη συνδυάζεται με την κατηγορία της ομοιογένειας και έχουμε απεριόριστη επανάληψη μιας και μόνο χορευτικής φράσης, που τελείως θεωρητικά και χωρίς αυτό να αποτελεί τεκμηριωμένη άποψη, αυτό το πρότυπο δόμησης της φόρμας να είναι ένα από τα αρχαιότερα μοντέλα.

Η χορευτική όμως διάταξη έχει αλλάξει με βάση τη πρώτη ύπαρξη του χορού. Στη δεύτερη ύπαρξη του χορευτικού κύκλου, ανάμεσα στις ηλικιωμένες γυναίκες που «οδηγούν» το χορό και τις νεότερες γυναίκες που ακολουθούν, παρεμβάλλεται το χορευτικό τμήμα του συλλόγου, που αποτελείται με μικρότερα κορίτσια ηλικίας 5-16 ετών, οι οποίες δεν γνωρίζουν τα λόγια του τραγουδιού με

αποτέλεσμα να χάνεται η συνοχή του κύκλου. Επίσης μία ακόμη διαφορά σε σχέση με τη πρώτη ύπαρξη του χορού, είναι ότι πλέον ο χορός ξεκινάει αφού «στηθούν» στο κύκλο τα άτομα που θα χορέψουν και ύστερα ξεκινάνε. Ενώ «πρώτα» το χορό ξεκίναγαν 2-3 γυναίκες και ύστερα έμπαιναν από πίσω οι υπόλοιπες. Έχει χαθεί δηλαδή ο αυθορμητισμός που χαρακτήριζε κάποτε το έθιμο.

Το έθιμο του Αγίου Γεωργίου έχει διατηρήσει τα βασικά του χαρακτηριστικά, όπως χορός, τραγούδι, προσφορά αρτοκλασίας, αλλά περιορισμένα ως προς την έκταση, την ένταση, το περιεχόμενο και τη συμμετοχή του κόσμου. Ο χορός του Άη Γιώργη χορεύεται σήμερα μόνο από γυναίκες, από τις οποίες ελάχιστες γνωρίζουν το τραγούδι (Λούλε Σιγκεριανιώτε), που συνοδεύει το χορό. Λίγες ηλικιωμένες γυναίκες το γνωρίζουν όλο το τραγούδι και ακόμη πιο λίγοι άνδρες.

Ο λόγος είναι ότι το τραγούδι είναι στα αρβανίτικα και πλέον αυτή η γλώσσα τείνει να ξεχαστεί εντελώς. Τα αρβανίτικα στα Βίλλια άρχισαν να «εξασθενούν» περίπου το 1950 και μετά και να αντικαθίστανται από την ελληνική. Προς αποφυγήν παρεξηγήσεως, τα ελληνικά πάντα μιλιόντουσαν και τα ήξεραν όλοι σχεδόν οι κάτοικοι του χωριού αλλά ως δεύτερη γλώσσα. Σήμερα όμως αυτός ο γλωσσικός ιδιοματισμός δεν χρησιμοποιείται σχεδόν καθόλου και τα νέα άτομα δεν δείχνουν ενδιαφέρον να τον γνωρίσουν. Το οικογενειακό περιβάλλον οπωσδήποτε έχει μερίδιο ευθύνης, αφού στην επικοινωνία μεταξύ τους δεν χρησιμοποιούν αυτό το γλωσσικό όργανο και ότι δεν έχεις σαν παιδικό βίωμα, δύσκολα το αποκτάς αργότερα.

Κύριο συστατικό στο δρώμενο του Άη Γιώργη είναι το άλογο, στο οποίο ίππευε ο άγιος σύμφωνα με την ορθόδοξη εκκλησία. Δρακοντοκτόνος και καβαλάρης, θεωρείται κατεξοχήν ποιμενικός άγιος με ορόσημο το ξεκίνημα για το ανέβασμα στα βουνά, στα θερινά βοσκοτόπια. Η εξάπλωση της λατρείας του Αγίου Γεωργίου στον ελληνικό χώρο συνδέεται με την εγκατάσταση των αρβανιτών κατά τον 14-15ο αιώνα, που είχαν ως βασική οικονομική δραστηριότητα την κτηνοτροφία. Η αγάπη τους για τη γιορτή του αγίου φαίνεται καθαρά από την επιθυμία και την λαχτάρα τους να φτάσει ο καιρός να τιμήσουν την μνήμη του.

Όλο το χρόνο περίμεναν για αυτό το πανηγύρι. Η προσέλευση στο Παλιοχώρι γινόταν με τα πόδια, με ζώα ή με κάρρα και η αποχώρηση από το ξωκλήσι προς τη κεντρική πλατεία των Βιλλίων γινόταν ως πομπή ακολουθώντας το παλιό μονοπάτι μέσα από το βουνό. Σήμερα η προσέλευση των πανηγυριστών γίνεται με τα αυτοκίνητα και με τον ίδιο τρόπο αποχωρούν. Οι νέοι τρόποι και οι νέες συνθήκες ζωής επέφεραν αλλαγές και στο έθιμο όπως ήταν αναμενόμενο. Τα άλογα ήταν μέρος της ζωής των κατοίκων των Βιλλίων, με αυτά πηγαίνανε και κάνανε τις δουλειές τους. Η αίγλη όμως των αλόγων αντικαταστάθηκε από τα τετράτροχα.

Είναι αξιοπερίεργο το πώς ένας χορός που κάποτε χορευόταν από άνδρες και γυναίκες και μάλιστα σε χωριστούς κύκλους, κατέληξε να χορεύεται μόνο από γυναίκες. Αυτό δεν σημαίνει ότι απαγορεύει κανείς στους άντρες να μπουν στο χορό, απλά εκείνοι δεν το επιδιώκουν αφού έχει περαστεί αυτή η ιδέα στα μυαλά τους εδώ και χρόνια. Βέβαια αυτό δεν στεκόταν εμπόδιο για κάποιους λίγους, οι οποίοι χωρίς να τους νοιάζει το τι θα πει ο «κόσμος», χόρευαν. Από το 1960 άρχισαν ξανά να μπαίνουν στο χορό άνδρες, αφού πρώτοι έκαναν την αρχή οι τοπικοί άρχοντες του χωριού. Ο παππάς, ο δάσκαλος, ο γιατρός και ο δήμαρχος. Αυτή τους η ενέργεια μπορεί εύκολα να εξηγηθεί, διότι και ο δάσκαλος (Κώστας Παπακωνσταντίνου) και ο γιατρός(Μελέτης Παπακωνσταντίνου), ήταν άνθρωποι που έκαναν έρευνα για την παράδοση του τόπου και γνωρίζοντας ότι κάποτε ο χορός χορευόταν και από άνδρες, θέλησαν να παρακινήσουν και τους υπόλοιπους.

Από πληροφορίες παλαιότερων ερευνών, υπολογίζω ότι ο χορός με συμμετοχή ανδρών και γυναικών συνέβαινε πριν το 1920. Ίσως η επιστράτευση των ανδρών στους μετέπειτα πολέμους, ερήμωσε για κάποιο διάστημα το χωριό από άνδρες και έτσι οι γυναίκες αναλάβανε τα ηνία του εθίμου. Ο παππάς είναι ιερό πρόσωπο, και πάντα συνηθιζόταν να βρίσκεται στη «κεφαλή» του χορού. Βέβαια οι παππάδες στα Βίλλια μέχρι και το 2000 ήταν Βιλλιώτες ή είχαν ζήσει πολλά χρόνια στα Βίλλια και είχαν γίνει κατά κάποιο τρόπο και αυτοί ντόπιοι. Επομένως τα έθιμα των Βιλλίων τα θεωρούσαν δικά τους και συμμετείχαν σε αυτά με τη

θέλησή τους. Εν κατακλείδι, η καταγωγή και ο χρόνος παραμονής σε μία περιοχή, διαδραματίζει σπουδαίο ρόλο στην συμμετοχή στις παραδόσεις του τόπου.

Το αίσθημα του κοινού «ανήκειν», ήταν έντονο την ημέρα της γιορτής του Άη Γιώργη. Όλοι οι κτηνοτρόφοι της περιοχής πρόσφεραν γαλακτοκομικά προϊόντα (γάλα, τυρί) στους πανηγυριστές αλλά και αρνιά τα οποία σούβλιζαν εκεί η κάθε παρέα μεταξύ τους. Η προσφορά και κατανάλωση τροφής από κοινού δηλώνει αλλά και ενισχύει την κοινότητα, το αίσθημα του κοινού «ανήκειν». Σήμερα έχει ατονήσει αυτή η προσφορά των κτηνοτροφικών προϊόντων και προσφέρεται μόνο αρτοκλασσία μετά το τέλος της λειτουργίας. Το 1979 έγινε μία προσπάθεια αναβίωσης αυτής της συνήθειας με πρωτοβουλία του τοπικού Πολιτιστικού Συλλόγου χωρίς να αποδώσει όμως καρπούς και τα επόμενα χρόνια. Κάποτε αυτά τα εδέσματα και αυτές οι διαδικασίες εντυπωσίαζαν, σήμερα δυστυχώς δείχνουν αδιάφορα.

Η ενδυμασία των χορευτών στη πρώτη ύπαρξη του εθίμου ήταν απλή και καθημερινή. Στην παρούσα έρευνα δεν υπήρξε πληροφορία για παραδοσιακές αρβανίτικες φορεσιές τις οποίες να φόραγαν στο χορό, από το 1940 και έπειτα. Ίσως αυτές να τις φορούσαν ακόμη πιο παλιά, που η παρούσα έρευνα δεν τις προφταίνει χρονολογικά. Σήμερα τα νέα κορίτσια με πρωτοβουλία του συλλόγου, ντύνονται με «γνήσιες νυφικές φορεσιές» και συμμετέχουν στο χορό. Οι πιο μεγάλες σε ηλικία γυναίκες σήμερα ντύνονται με ομοιόμορφα μαύρα ταγιέρ και άσπρο πουκάμισο και κάποιες φορές με φουλάρι στο λαιμό. Γίνετε φανερό ότι παρατηρώντας το χορό εν έτη 2018, διακρίνονται διαφορετικές «στιλιστικές» επιλογές. Επίσης τα τελευταία χρόνια, στο χορό συμμετέχουν και πολύ μικρά κορίτσια ως και 5 ετών, κάτι που δεν συνηθίζονταν στη πρώτη ύπαρξη, καθώς η πιο μικρή κοπέλα ήταν 14 χρονών. Μάλλον ο σύλλογος ή ο δάσκαλος με αυτό το τρόπο επιδιώκει να κάνει «επίδειξη» δυναμικής των χορευτικών τμημάτων.

Οι δύο τελευταίοι σύλλογοι στα Βίλλια έφεραν ριζικές αλλαγές στο έθιμο του Άη Γιώργη. Τόσο με την είσοδο μουσικών οργάνων και άλλων «πανελληνίων χορών» στη πλατεία του χωριού, όπου συνεχίζεται το δρώμενο μετά το Παλιοχώρι, όσο και με τη προσφορά εδεσμάτων και έξω από το εκκλησάκι του

Αη Γιώργη και στη πλατεία του χωριού, αλλά και πολύ περισσότερο με τη διδασκαλεία του χορού και του τραγουδιού του Αγίου Γεωργίου, στα χορευτικά τμήματα του συλλόγου από το 1999. Επίσης ο σύλλογος συμμετέχει ενεργά στο έθιμο μόνο όταν η γιορτή του Αγίου Γεωργίου «πέσει» Δευτέρα του Πάσχα. Αυτό δεν στάθηκε εμπόδιο για κάποιες λίγες ηλικιωμένες γυναίκες, οι οποίες στις 23 Απριλίου του 2018, όπου το Πάσχα είχε «πέσει» νωρίτερα, δεν δίστασαν να χορέψουν μόνες τους, χωρίς κόσμο, χωρίς σύλλογο, το χορό του Αγίου Γεωργίου στη πλατεία των Βιλλίων. Γιατί έτσι είχαν μάθει από μικρές ότι «έπρεπε» να γίνει. Είναι αξιοσημείωτο, ότι το 1980 με πρωτοβουλία του τότε δημάρχου των Βιλλίων Ιωάννη Γκίκα, στο έθιμο του Αγίου Γεωργίου, παρευρίσκονταν και διπλωματικοί εκπρόσωποι της Αλβανικής Πρεσβείας.

Σύμφωνα με πληροφορίες αυτοί οι εκπρόσωποι ήταν φίλοι και προσκεκλημένοι του δημάρχου και η επίσκεψη τους δεν είχε πολιτικές σκοπιμότητες. Βέβαια, πάντα με την ταπεινή μου άποψη νομίζω ότι γίνετε ξεκάθαρο ότι δεν ήταν τυχαία η επίσκεψη τους και μάλιστα την ημέρα του πιο λαμπρού εθίμου στα Βίλλια. Το 1980-1990 ήταν μια περίοδος με πολλές εισροές Αλβανών στα Βίλλια αλλά και γενικότερα στην Ελλάδα. Και νομίζω ότι αυτή η ενέργεια την οποία επέτρεψε και δημοσίευσε ο σύλλογος τότε στην εφημερίδα «Βιλλιώτικα Νέα», προσβάλει κατά κάποιο τρόπο τον αγώνα και την προσπάθεια των αρβανιτών που μέσα από τις εκατοντάδες βιβλιογραφίες περί καταγωγής τους, «παλεύουν» να αποδείξουν ότι δεν έχουν καμία σχέση με αλβανικά φύλα.

Τέλος, αυτή η ενέργεια ήταν και μία προσπάθεια θεωρώ, σύσφιξης των σχέσεων μεταξύ των δύο χωρών, μιας που και το «εμπόλεμο» μεταξύ τους δεν έπαψε να υφίστανται ποτέ. Συγκεκριμένα, τον Απρίλιο του 1939, τα Τίρανα, άμεσα προσδεμένα στο άρμα της επεκτατικής Ιταλίας του Μουσολίνι, κηρύσσουν τον πόλεμο σε όποια χώρα βρισκόταν σε εχθροπραξίες με τη Ρώμη και συμμετέχουν στα στρατεύματα εισβολής στο ελληνικό έδαφος. Μετά τον πόλεμο, ο Ενβέρ Χότζα, εγκαθιδρύει στην Αλβανία κομμουνιστικό καθεστώς και ακυρώνει κάθε απόφαση των προηγούμενων κυβερνήσεων. Πενήντα χρόνια μετά, ο Σαλί Μπερίσα ακυρώνει και αυτός τις αποφάσεις του κομμουνιστικού

καθεστώτος και επαναφέρει εκείνες των κυβερνήσεων επί βασιλείας Αχμέτ Ζώγου (1925-1939). Επομένως, από νομικής πλευράς, το αλβανικό εμπόλεμο σε βάρος της Ελλάδας ισχύει ακόμα. Τον Αύγουστο του 1987 η κυβέρνηση Παπανδρέου, κατόπιν εισήγησης του τότε υπουργού Εξωτερικών Κάρουλου Παπούλια, κατήγγησε, με πράξη υπουργικού συμβουλίου, την εμπόλεμη κατάσταση με την Αλβανία. Ωστόσο, δημιουργήθηκε νομικό κενό, δεδομένου ότι μια τέτοια κίνηση έπρεπε για τυπικούς λόγους να επικυρωθεί από την ελληνική Βουλή ή να γίνει έκδοση προεδρικού διατάγματος, πράγμα που δεν έγινε.

Στη συνέχεια, οι ελληνοαλβανικές σχέσεις βελτιώθηκαν περαιτέρω με τη σύναψη, τον Μάρτιο του 1996, του Συμφώνου Φιλίας, Συνεργασίας, Καλής Γειτονίας και Ασφαλείας μεταξύ Ελλάδας και Αλβανίας (Ν.2568/1998, ΦΕΚ Α΄ 8, 13.01.1998), χωρίς όμως κάποιο πρακτικό αντίκρισμα στις ελληνοαλβανικές σχέσεις και χωρίς καμία αναφορά στο εμπόλεμο. Άρα η πρωτοβουλία που πάρθηκε στο έθιμο του Αγίου Γεωργίου, με την παρουσία Αλβανών διπλωματών εκπροσώπων της Αλβανικής Πρεσβείας, εύλογα κάποιος «δύσπιστος», θα θεωρήσει ότι είχε πολιτικές σκοπιμότητες.

Συνοψίζοντας, οι διαφορές στο έθιμο του Αγίου Γεωργίου μεταξύ πρώτης και δεύτερης ύπαρξης και η μειωμένη μεγαλοπρέπεια που το χαρακτηρίζει σήμερα, οφείλονται στην αλλαγή του τρόπου ζωής των ανθρώπων, στην αστικοποίηση, στη αποξένωση της νεολαίας από κάθε τι «παλαιό» αλλά και στο μειωμένο ενδιαφέρον των ανθρώπων να ψάξουν και να ασχοληθούν με την ιστορία του τόπου τους. Επίσης, δυστυχώς φαίνεται ότι οι σύλλογοι κάποιους σκοπούς τους, τους μεταλλάξαν σε μέσα.

Για παράδειγμα η διατήρηση και αναβίωση ηθών, εθίμων και παραδόσεων του τόπου, που είναι ένας από τους σκοπούς που αναφέρονται στο καταστατικό του συλλόγου, φαίνεται να χρησιμοποιείται ως μέσο για τη διοργάνωση πολιτιστικών, κοινωνικών, ψυχαγωγικών και άλλων σχετικών εκδηλώσεων που είναι επίσης σκοπός του συλλόγου. Το συμπεραίνουμε απ' το γεγονός, ότι το έθιμο και η θρησκευτική γιορτή του Αγίου Γεωργίου, πλέον μοιάζει σαν παράσταση με ηθοποιούς και σκηνοθέτη. Πρωταρχικός σκοπός αυτής της

θρησκευτικής γιορτής ήταν η πίστη στον Άγιο Γεώργιο και η τιμήση του. Σήμερα λίγοι είναι αυτοί που σκέφτονται αυτό το σκοπό. Τέλος, οι δύο τελευταίοι σύλλογοι, ένταξαν το έθιμο του Άη Γιώργη στο πολιτιστικό τους πρόγραμμα με στόχο τη διατήρηση, και τη πιστή αναβίωση του. Μόνο που ποτέ το έθιμο δεν κινδύνεψε να χαθεί και πάντα πραγματοποιούταν ακόμη και με πολέμους και δύσκολες καταστάσεις. Βάση πληροφοριών, οι νεολαία του χωριού δεν θα άφηνε το έθιμο να «σβήσει» ακόμα και αν ο σύλλογος έπαυε να ασχολείται με αυτό.

VI. ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ, ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ, ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η παρούσα εργασία ασχολήθηκε με τη μελέτη του χορευτικού εθίμου στον Άη Γιώργη στο Παλιοχώρι, που βρίσκεται λίγο έξω από τα Βίλλια Αττικής και συγκεκριμένα με το χορό «Λούλε Σιγκεριανιότε». Η συλλογή των δεδομένων έγινε με βάση πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές. Για την καταγραφή των χορών χρησιμοποιήθηκε το σύστημα Laban (Labanotation), για την ανάλυσή τους η δομικο-μορφολογική και τυπολογική μέθοδος, ενώ για την ερμηνεία των δεδομένων υιοθετήθηκε το μοντέλο της ‘πρώτης’ και ‘δεύτερης’ ύπαρξης του χορού.

Τα έθιμα, τα πανηγύρια και γενικά όλες οι γιορτές αποτέλεσαν έναν τρόπο συνάντησης όλων των κατοίκων. Στην έρευνα εμφανίζονται μετασχηματισμοί τόσο ως προς τη μορφή όσο και ως προς τη λειτουργία του εθίμου. Η συγκέντρωση αυτή στον Άη Γιώργη, σύμφωνα με τους πληροφορητές, είχε ως πρώτο σκοπό την τιμήση του Αγίου, την ενίσχυση της αγάπης, της γνωριμίας αλλά και για να χορέψουν. Περίμεναν πώς και πώς αυτή τη γιορτή για να χορέψουν γιατί τους άρεσε ο χορός. Αυτοί οι άνθρωποι δηλαδή γνώρισαν το χορό μέσα από τη πρώτη λειτουργία του, τη θρησκευτική.

Η σημερινή κοινωνία, γνωρίζει το χορό μέσα από τις σύγχρονες λειτουργίες του, την εκτόνωση και διασκέδαση. Επίσης το πανηγύρι συνδεόταν τοπικά με την καταστροφή του Παλιοχωρίου που δημιουργήθηκε από αρβανίτες και τη δημιουργία (ή συνέχιση) του σημερινού οικισμού των Βιλλίων. Σήμερα αυτός ο σκοπός έχει αλλάξει, καθώς χάνει με τον καιρό τη λειτουργία αυτή το έθιμο και αποκτά άλλον χαρακτήρα. Οι νέοι τρόποι ζωής, ο εκμηδενισμός και η κατάπτωση των ηθικών αξιών και ιδανικών, που χαρακτηρίζει τις σημερινές «πολιτισμένες» κοινωνίες απομακρύνει τον άνθρωπο από τη παράδοση, τις ρίζες του και τη «φυσική» ζωή. Ο νέος χαρακτήρας που διαμορφώθηκε, προσανατολίζεται κυρίως στη διασκέδαση και στην ψυχαγωγία των παρευρισκόμενων. Ο περισσότερος κόσμος που πηγαίνει στο έθιμο, έχει σκοπό να το βιντεοσκοπήσει και να το

δημοσιεύσει σε κάποια σελίδα κοινωνικής δικτύωσης και όχι να συμμετέχει σε αυτή τη τελετουργία με ότι αυτή συνεπάγεται.

Όσον αφορά τη μορφή, διαπιστώθηκαν αλλαγές σε επιμέρους στοιχεία όπως, για παράδειγμα, τη χορευτική διάταξη, στο Παλιοχώρι και στη κεντρική πλατεία του χωριού. Στη πρώτη ύπαρξη του εθίμου, στο Παλιοχώρι, υπάρχει ένας ή δύο ξεχωριστοί κύκλοι, όπου εάν είναι δύο, ο ένας είναι των αντρών και ο άλλος των γυναικών και εάν είναι ένας, σε αυτόν χορεύουν μπροστά οι τοπικοί άρχοντες, ακολουθούν οι ηλικιωμένες γυναίκες και έπειτα οι πιο νέες.

Την ίδια διάταξη έχει ο χορός και στη πλατεία του χωριού όπου συνεχίζεται το έθιμο. Στη δεύτερη ύπαρξη του εθίμου, υπάρχει ένας κύκλος που αποτελείται μόνο από γυναίκες και σε αυτόν πρώτες είναι οι ηλικιωμένες, έπειτα τα νέα κορίτσια που ανήκουν στη χορευτική ομάδα του συλλόγου με παραδοσιακές φορεσιές και στο τέλος οι υπόλοιπες γυναίκες μέσης ηλικίας ή που δεν είναι στο σύλλογο. Στη πλατεία έπειτα που θα γίνει και εκεί χορός του Αγίου Γεωργίου, δηλαδή του «Λούλε Σιγκεριανιώτε», παρατηρούμε έναν ομόκεντρο κύκλο με την ίδια διάταξη όπως στο Παλιοχώρι και στους υπόλοιπους πανελλήνιους χορούς που θα ακολουθήσουν, παρατηρούμε δύο κύκλους. Μπροστά ο κύκλος του συλλόγου και πίσω ο κύκλος των υπόλοιπων κατοίκων.

Μέχρι το 1978 ο τοπικός χορός του Αγίου Γεωργίου πραγματοποιούταν μόνο με τραγούδι από το στόμα χωρίς μουσική. Από το 1979, που ξεκίνησε ο σύλλογος να ασχολείται με το έθιμο, ένταξε μουσική ορχήστρα καθώς και άλλους χορούς, όπως τσάμικα, καλαματιανά, καγκέλι κλπ. Όλα αυτά στη πλατεία του χωριού. Στο εκκλησάκι του αγίου στο Παλιοχώρι, συνεχίζεται μέχρι τώρα το τραγούδι μόνο με το στόμα και εκτελείται μόνο ο χορός του Άη Γιώργη. Επίσης από τότε που ο σύλλογος ένταξε το έθιμο στο πολιτιστικό του πρόγραμμα, αυτό λαμβάνει μέρος στη πλατεία του χωριού, μόνο όταν ο Άη Γιώργης γιορταστεί Δευτέρα του Πάσχα. Ο λόγος πίσω από αυτή την πρωτοβουλία του συλλόγου, είναι ο λιγοστός κόσμος που έχει το χωριό αν η γιορτή πέσει 23 Απριλίου και μάλιστα καθημερινή.

Το σημαντικό από αυτό το θρησκευτικό πανηγύρι είναι ότι αποτελεί μέχρι σήμερα ακόμα, δημιούργημα και συστατικό στοιχείο της κοινότητας και λειτουργεί ζωντανά μέσα στα πλαίσια της. Συμβάλει με ένα νέο, μετασχηματισμένο τρόπο στη συνοχή και στην ανανέωση της έννοιας της κοινότητας. Απευθύνονται κατά κύριο λόγο στα μέλη της, είτε είναι μόνιμοι κάτοικοι του χωριού είτε έχουν μεταναστεύσει στα αστικά κέντρα, κάνοντας τους να νοιώθουν ότι ανήκουν στην ίδια κοινότητα ενισχύοντας την τοπική πολιτισμική τους ταυτότητα. Ο όποιος «φολκλορικός» χαρακτήρας εντοπίζεται, σχετίζεται με τον σύλλογο και το γενικότερο πνεύμα «αναβίωσης» και διατήρησης της παράδοσης ιδιαίτερα στον «αβανταδόρικο» χώρο των τελετουργιών και του χορού.

Με βάση τα παραπάνω, το ενδιαφέρον για περαιτέρω μελέτη του χορού του Αγίου Γεωργίου, θα μπορούσε να εντοπιστεί τόσο τοπικά στο χωριό των Βιλλίων όσο και ευρύτερα. Ειδικότερα, θα μπορούσε μελετηθεί η πολιτική χρήση του χορού, μέσα από την ανάλυση του κοινωνικο-πολιτισμικού και πολιτικού πλαισίου του. Δηλαδή αν η εκάστοτε άρχουσα τάξη επηρέασε, χειραγώγησε και κατεύθυνε τον χορό στο έθιμο. Ενδιαφέρον επίσης θα μπορούσε να προσελκύσει η σύγκριση εθίμων και από άλλα αρβανιτοχώρια την ημέρα της γιορτής του Αγίου Γεωργίου, με αυτό των Βιλλίων. Θεωρούμε ότι αυτή η εργασία θα ανοίξει τον δρόμο για την περαιτέρω έρευνα της μουσικοχορευτικής παράδοσης της περιοχής των Βιλλίων με την ελπίδα αυτή η έρευνα να συνδυάζει την καταγραφή και ανάλυση του χορού με την ανάλυση και ερμηνεία του στη βάση κάποιου θεωρητικού μοντέλου ή αναλυτικού σχήματος ενισχύοντας με αυτόν τον τρόπο την επιστημονικότητα του κλάδου.

VII. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αρχαία εφημερίδας, (1977). *Βιλλιώτικα Νέα*. Βίλλια Αττικής: Έκδοση Μορφωτικού και Εκπολιτιστικού Συλλόγου Βιλλίων.
- Κουτσούμπα, Μ. (2010b). Η διδασκαλία του ελληνικού παραδοσιακού χορού σε σύγχρονα εκπαιδευτικά πλαίσια. Στο Η. Δήμας, Β. Τυροβολά, & Μ. Κουτσούμπα. *Ελληνικός παραδοσιακός χορός. Θεωρήσεις για το λόγο, τη γραφή και τη διδασκαλία του* (σελ. 101-126). Αθήνα: Αυτοέκδοση.
- Δημόπουλος, Ε. (1972). *Κιθαιρών - Αιγόςθυνα - Βίλλια - Όσιος Μελέτιος. Μύθοι - Ιστορίες - Θρησκευτικά τελεταί*. Αθήνα: αυτό-έκδοση.
- Hoerburger, F., (1965), Folk dance survey. *International Folk Music Journal*, 17, 7-8.
- Hoerburger, F. (1968). Once again: On the concept of 'folk dance'. *Journal of the International Folk Music Council*, 20, 30-14.
- Kealiinohomoku, J. (1972). Folk dance. Στο R. Dorson (επιμ.), *Folklore and Folklife: An Introduction* (σσ. 381-404). Chicago: Chicago University Press.
- Καραστάθης, Κ. (2014). *Έλληνες από το Άρβανον*. Αθήνα: Εκδόσεις Άθως.
- Μόρφα, Π. (2000). *Ο χώρος μας και ο χορός μας*. Βίλλια Αττικής: Απόσπασμα ομιλίας στον Εκπολιτιστικό Σύλλογο.
- Μωραΐτης, Θ. (2002). *Αρβανίτικα τραγούδια από την Ελλάδα και την κάτω Ιταλία*. Αθήνα: Ιστορικό-μουσικολογικές αναφορές από ένθετο που συμπεριλαμβάνεται στο δίσκο με τα αρβανίτικα τραγούδια.
- Οικονόμου, Α. (2006). Χορός, τοπική ταυτότητα και συμβολική συγκρότηση μιας αρβανίτικης κοινότητας. Βίλλια Αττικής. Στο *Χορός και πολιτισμικές ταυτότητες στα Βαλκάνια, Πρακτικά 3^{ου} Συνεδρίου Λαϊκού Πολιτισμού* (σσ. 105-132). Σέρρες.
- Οργκουτσώφ, Π. Α. (1983). Συγκριτική-ιστορική μέθοδος. Στο *Μεγάλη Σοβιετική Εγκυκλοπαίδεια*, (σελ. 298-299). Αθήνα: Ακάδημος.
- Παγκοζίδης, Ι. (2017). *Ο χορός στο έθιμο της Αποκερασιάς στο Βασιλίτσι Μεσσηνίας. Εθνοχορολογική Προσέγγιση* (Πτυχιακή εργασία). Ανακτήθηκε από <https://pergamos.lib.uoa.gr/uoa/dl/frontend/file/lib/default/data/1692275/theFile>.
- Παϊδούση-Παπαντωνίου, Γ. Μ. (1980). *Τα Βίλλια του Κιθαιρώνα και τα αρβανίτικα τραγούδια τους*. Αθήνα: αυτό-έκδοση.
- Παπακωνσταντίνου, Κ. (1981). *Μονογραφία Βιλλίων - Γερμενού*. Αθήνα: αυτό-έκδοση.

- Παπακωνσταντίνου, Μ. (2006). *Τα Βίλλια στο πέρασμα του χρόνου 1821 – 1949*. Αθήνα: αυτό-έκδοση.
- Τασιούλης, Α. (2017). Ο χορός του Στέγκου στην Άμπλιανη Ευρυτανίας. Μια εθνοχορολογική προσέγγιση στις υπάρξεις του (Πτυχιακή εργασία). Ανακτήθηκε από <https://pergamos.lib.uoa.gr/uoa/dl/frontend/file/lib/default/data/1686242/theFile>.
- Τυροβολά, Β. (2001). *Ο ελληνικός χορός. Μια διαφορετική προσέγγιση*. Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg.
- Φούντζουλας, Γ. (2017). *Χορός και πολιτική. Θέσεις και αντιθέσεις στο χορευτικό δρώμενο "Γαϊτανάκι" στη Σκάλα και τη Δάφνη Ναυπακτίας* (Μεταπτυχιακή διατριβή). Ανακτήθηκε από <https://pergamos.lib.uoa.gr/uoa/dl/frontend/el/browse/1520734>.

VIII. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

8.1. Κατάλογος πληροφορητών

Πίνακας 8.1: Πληροφορητές από τα Βύλλια Αττικής

A/A	Όνοματεπώνυμο	Έτος γέννησης
1	Αναστασία Μόρφα	1935
2	Ευτυχία Πόγκα	1939
3	Ελένη Κιούση	1941
4	Βασιλική Τώρου	1942
5	Αγγελική Καραΐσκου	1942
6	Αριστείδης Μακρυνόρης	1952
7	Παναγιώτης Λούκος	1975
8	Μαριλένα Σούτα	1996
9	Ιωάννης Πόγκας	1997
10	Σπύρος Καραγιάνης	2000

8.2. Τραγούδι του Αη Γιώργη

Λούλε Σιγκεριανιότε

Μόι νε νιεζέτ ε τρι τε πρίλιτ
μόι ιστέ ντίνα ε καριοφύλλιτ
Μόι σόντε τσ'ίστε ντίνα γιότε
μόι ντο κεράσ νιε τούφε σιόκιε

Λουλέ Σιγκεριανιότε
ντο βίνιε εδέ ου με σιόκε

Μόι για βιζντόνι μάλιενε
μόι γκα Σιγκέρι ντάλιενε
μόι για βιζντόνι μπρίνιενε
μόι γκα Σιγκέρι βίνιενε

Πό κε λούλε τεργκόιμε
τε σκόνιε εδέ ου κερόϊνε

Μόι λούλε κάμ πό στε τεργκόϊνε
μόι ντούα βέτε τε τε τσόνιε
μόι λούλε κάμ τεργκούαρε
πο βέτεμ στε κάμ τσιουαρέ

Λούλε Σιγκεριανιότε
Ντο βίνιε εδέ ου με σιόκε

Λουλούδι του Άη Γιώργη

Στις 23 Απριλίου
είναι η μέρα που βροντάνε το καριοφύλλι
Σήμερα που είναι η γιορτή σου
θα κεράσω ένα σωρό φίλους

Λουλούδι του Αγίου Γεωργίου
θά ρθω και γώ μαζί με φίλους

Κυτάξτε το βουνό
βγαίνουν απ' τον Άη-Γιώργη
Κυτάξτε την πλαγιά
έρχονται απ' τον Άη-Γιώργη

Αν έχεις λουλούδια στείλε μου
να σε σκέφτομαι να περνά ο καιρός

Λουλούδια έχω αλλά δε στα στέλνω

γιατί θέλω ο ίδιος να σε συναντήσω
Λουλούδια σού'χω στείλει
μόνη σου δεν σε έχω βρεί ποτέ

Λουλούδι του Αγίου Γεωργίου
θα έρθω και'γώ μαζί με φίλους

8.3. Φωτογραφικό υλικό

Εικόνα 5: Η καταπράσινη αυλή της εκκλησίας που πραγματοποιούταν ο χορός και η «τσιμεντένια» αυλή που πραγματοποιείται σήμερα

(Πηγή: Προσωπικό αρχείο Παναγιώτη Γκιόκα)

Εικόνα 6: *Το Παλιοχώρι ή Παλιοκατούντι, στην αρβανίτικη διάλεκτο*

(Πηγή: Προσωπικό αρχείο Παναγιώτη Γκιόκα)

Εικόνα 7: *Χορός του Αγ Γιώργη στο Παλιοχώρι, 23 Απριλίου 2017*

(Πηγή: Προσωπικό αρχείο Δημήτρη Πόγκα)

Εικόνα 8: Χορός του Άη Γιώργη στη κεντρική πλατεία Βιλλίων, 23 Απριλίου 2017

(Πηγή: Προσωπικό αρχείο Δημήτρη Πόγκα)

Εικόνα 9: Χορός στην εορτή του Αγίου Γεωργίου στο Παλιοχώρι. Χαρακτηριστική είναι και η συμμετοχή των ανδρών (δεκαετία 1970)

(Πηγή: Από το βιβλίο του Μελέτη Παπακωνσταντίνου, «Τα Βίλλια στο πέρασμα του χρόνου»)

Εικόνα 10: Φωτογραφία του 1944. «Οδηγός» στο έθιμο του Αγίου Γεωργίου ο παπασωτήρης, έξω από το εκκλησάκι του αγίου, στο Παλιοχώρι

(Πηγή: Εφημερίδα Βιλλιώτικα Νέα)

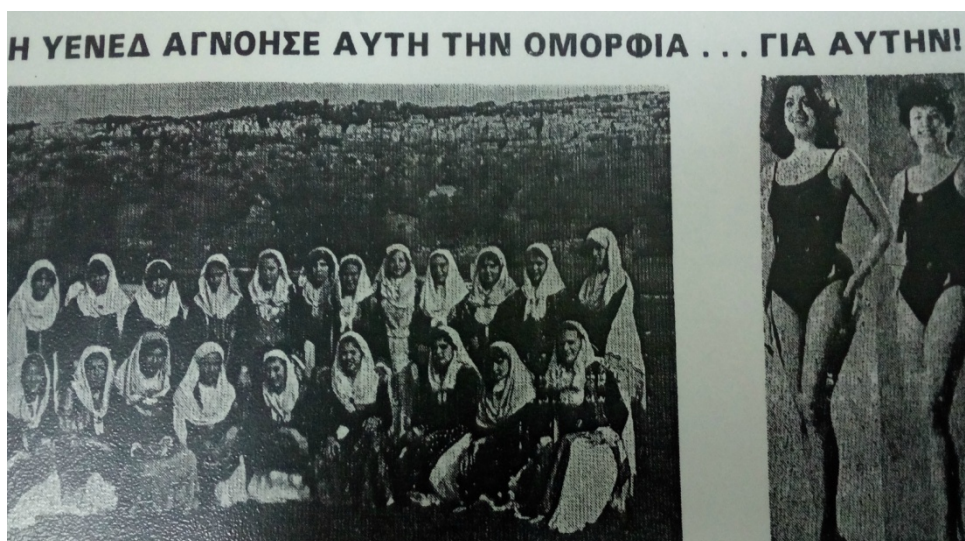
Εικόνα 11: Χορός του Αγίου Γεωργίου στη κεντρική πλατεία Βιλλίων, με συμμετοχή και ανδρών (φωτογραφία του 1978)

(Πηγή: Εφημερίδα Βιλλιώτικα Νέα)

Εικόνα 12: Χορός του Αγίου Γεωργίου στη κεντρική πλατεία Βιλλίων από την νεολαία του συλλόγου, με συμμετοχή και αγοριών (φωτογραφία του 1985)

(Πηγή: Προσωπικό αρχείο Αντιγόνης Κιούση)

Εικόνα 13: Η Υπηρεσία Ενημερώσεως Ενόπλων Δυνάμεων (Υ.Ε.Ν.Ε.Δ.) δεν προτίμησε να δημοσιεύσει τη φωτογραφία από το έθιμο του Αγίου Γεωργίου (η παραπάνω φωτογραφία δημοσιεύτηκε στα «Βιλλιώτικα Νέα», σε τεύχος του 1980)

(Πηγή: Εφημερίδα Βιλλιώτικα Νέα)

